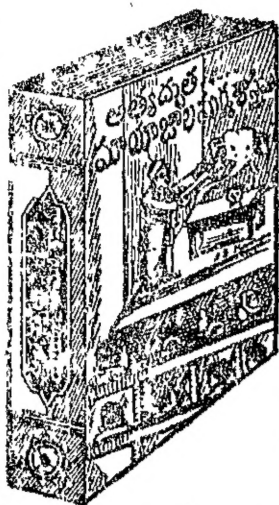

అత్యద్భుత మాయాజాల మర్మశాస్త్రము

కర్త. మంత్ర విద్యాప్రవీణ శ్రీ కృష్ణ

(సుమారు 40 చిత్రములతో కూడినది)

ఇది అత్యద్భుత గ్రంథరాజము. ఇట్టిది యిదివరకు వెలువడలేదు. మంత్రశాస్త్రము, పాశ్చాత్య దేశములలో ఎక్కువ ప్రచారము గల మిస్మరిజమునకు సంబంధించిన అనేక ఉద్బంధముల ఆధారంతో ఇది వ్రాయబడినది.

ఈ పుస్తకములోని విషయములు సంభ్రమాశ్చర్యములను గలిగించును. దీని సహాయముతో చంద్రజాలముల తమ విద్యను అభివృద్ధి చేసికొనవచ్చును. ఇతరులు ఈ శాస్త్రము నభ్యసించి ప్రదర్శన లిచ్చి తమ మిత్రులను కులలోపపరచవచ్చును లేక ఈ విద్యను వృత్తిగా చేసికొని ధనార్జన చేయవచ్చును

ఇంద్రజాల, మహేంద్రజాలములకు సంబంధించిన అనేక విషయములు లేట తెనుగున వివరింపబడినది. హస్తలాఘవము, దృష్టిప్రసరణము లతో చేయదగిన జాలములు, తంత్ర, మంత్ర, యంత్ర, తైల, అంజనముల సహాయముతో ప్రదర్శించునట్టి జాలములు, సుమారు రెండు వేలకు పైగా వ్రాయబడినది. 420 పేజీలు గ్రంథము

విషయములు కొన్ని: ఏనుగులను అంతరిక్షమున నిలుపుట, పాములు, తేల్లు మున్నగు విషజంతువులను అప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, గచ్చకాయల యుద్ధము, వశ్యవిధానము, కుక్కను సింహము చేయుట, మండుచున్న దీప మెగురునటుల చేయుట, బీడునేలలో నందనోద్యాన వనమును సృష్టించుట, నీరునిండిన తటాకమును యెండజేయుట, నిప్పు లేక నేలన్నము వండుట, సింహ, శార్దూలములను ఎప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, కనుకట్టు విద్యలు ఇటువంటి సహోద్భుత జాలములు విదేశము లతో ప్రచారపరచుటగల ఎన్నియో వింతజాలములు గలవు 9-00

సి. వి. కృష్ణా బుక్ షాప్, తపాలుపేట్ట, మెం 1805 మదరాసు-1

నాడీనక్షత్రమాల

యామలాద్యనేక గ్రంథసంగ్రహీతంబగు

నా డీ ని ర్ణ య ము

అ ను న ది

బ్రహ్మ శ్రీ

పండిత, పురాణం - సూర్యనారాయణ తీర్థులవారిచే

పరిష్కరింపఁబడి

ప్రకాశకులు :

సి.వి.కృష్ణాబుక్ డిపో.

121, అమ్మన్ కోవల్ వీధి.

పోకాయపేట పోస్టు, మద్రాసు - 79.

(రిజిస్టర్డ్ కాపీరైట్)

దీని వెల]

విషయము	పుట	విషయము
అశ్వగ్ధానాదీలక్షణము	5	నూతనావాచననాదీలక్షణం
నాదీస్థానములు	6	అథ బాహ్యబ్రహ్మరాంధ్రతబర,
అస్యచ్ఛ	7	అస్థిగతబ్రహ్మరాంధ్రతబర,
అస్యచ్ఛ	8	అనాధ్యనాదీలక్షణం
పాతాదినాడులయొక్క విశేష		సన్నిపాతలనాదీలక్షణం
స్వాభావికగతులు	8	శుభనాదీలక్షణం
మంజుశాలపాతాదినాదీలక్షణం	9	నాదీనిర్ణయము
రోగనీరోగనాదీలక్షణం	10	నాద్యుత్పత్తిప్రకరణము
అథ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వర		పదినాడులను ఆశ్రయించియుం
నాదీవిచారః		జేది పదినాడులు
అథ ద్వంద్వనాదీలక్షణ ద్వంద్వ		ఇడాపింగళానాదీస్వరూపము
జ్వంజులక్షణం నాదీబ్రహ్మ		అష్టధాతువుల స్థాననిర్ణయము
రామ్యుత్తరత్రోచ్యం శే		నాదీస్థానములు
పాతపిత్రనాదీలక్షణం	11	సిరాదినాదీస్వరూపము
పిత్రనాదీలక్షణం		నాదీనిదానము
శ్లేష్మపిత్రలక్షణం	12	గంధాస్తరే
పిత్రశ్లేష్మనాదీలక్షణం	13	మతాస్తరే
శ్లేష్మవాయులక్షణం	14	బైద్యునికర్తవ్యము
పాతశ్లేష్మనాదీలక్షణం		గంధాస్తరే
పాతనాదీలక్షణం		నాదీనిదానము
కఫరోగనాదీలక్షణం	15	స్త్రీపురుషనాదీలక్షణము
పిత్రనాదీలక్షణం		మతాస్తరే
అథవిషమసంకలితనాదీవిచారం	16	గంధాస్తరే
అథ పాతాదినాదీధు ద్వాత్రింశ		మతాస్తరే
ద్వోషప్రాప్తిలక్షణం	17	కేవలస్త్రీనాదీలక్షణము

నాడిపరీక్షా క్రమము	37	పితృశ్లేష్మనాడి లక్షణము	45
గ్రంథాస్తరే	37	గ్రంథాస్తరే	45
సాదగతనాడి లక్షణము	38	సన్నిపాత నాడిలక్షణము	45
హస్తగత నాడిలక్షణము	38	గ్రంథాస్తరే	46
హస్తనాడి పరీక్ష	38	అసాధ్యనాడిలక్షణము	46
కంఠనాడి పరీక్ష	38	గ్రంథాస్తరే	46
నాసానాడిపరీక్ష	38	మతాస్తరే	47
కాలభేదముచే నాడిసంచార		గ్రంథాస్తరే	47
క్రమము	39	మతాస్తరే	47
అజ్ఞాతృ నాడిలక్షణము	39	గ్రంథాస్తరే	48
గ్రంథాస్తరే	39	మతాస్తరే	48
ధమనీనాడిలక్షణము	40	గ్రంథాస్తరే	48
జీవనాడి నాడిలక్షణము	,,	మతాస్తరే	48
నాడిపర్యాయశబ్దములు	,,	గ్రంథాస్తరే	48
నాడిదేవతలు	,,	మతాస్తరే	48
వాతాదినాడిస్థానములు వాటి		గ్రంథాస్తరే	48
గుణములు	41	మతాస్తరే	48
గ్రంథాస్తరే	41	మాసాంతమృత్యునాడిలక్షణం	5
వాతాదినాడిగమనక్రమము	41	అర్ధమాసమృత్యు నాడిలక్షణం	,
మతాస్తరే	42	సప్తదివమృత్యునాడి లక్షణం	,
గ్రంథాస్తరే	42	గ్రంథాస్తరే	,
అరోగ్యనాడి లక్షణము	43	విదవదివమృత్యునాడి లక్షణం	5
గ్రంథాస్తరే	43	చతుర్దదివసమృత్యునాడి	, 5
మతాస్తరే	43	మతాస్తరే	5
వాతనాడిలక్షణము	43	త్రిరాత్రమృత్యునాడిలక్షణం	5
పితృనాడి లక్షణము	43	గ్రంథాస్తరే	5
కఫరోగనాడిలక్షణము	44	మతాస్తరే	5
వాతపితృనాడి లక్షణము	44	ద్వితీయదివసమృత్యునాడి	
వాతశ్లేష్మనాడిలక్షణము	44	లక్షణము	
గ్రంథాస్తరే	44	గ్రంథాస్తరే	

అన్యత్ప	53	శూలాజ్ఞే శ్లేష్మదోషనాడి
గ్రంథాంతరే	53	లక్షణము
ద్వాదశయామమృత్యు నాడి		భాతపి త్రాణ శ్లేష్మభాతముల
లక్షణము	53	నాడిలక్షణము
దినాంతమృత్యునాడిలక్షణము	53	అల్పశ్లేష్మము ప్రబలభాతము
అషటయామమృత్యు నాడి		ఉష్ణభాతము వీటి నాడి
లక్షణము	54	లక్షణము
సార్థయామమృత్యు నాడి		సహజభాతము తీవ్రభాతము
లక్షణము	54	వీనియొక్క లక్షణము
అర్థయామమృత్యునాడిలక్షణము	54	దుష్టరక్తనాడిలక్షణము
గ్రంథాంతరే	55	భూతజ్వర ఏకాహికజ్వరవిషం
భూతజ్వరనాడి లక్షణము	55	జ్వర నాడిలక్షణము
రోగరహితాపమృత్యునాడి		ద్వాదశిక త్రాహిక చాతుర్థి
లక్షణము	55	జ్వరనాడిలక్షణము
దుష్టపిత్తనాడి లక్షణం	55	అజీర్ణనాడిలక్షణము
సదోష నిర్దోషనాడిలక్షణం	55	మందాగ్ని నాడిలక్షణము
జ్వరదాహ సన్నిపాత నాడి		దీప్తాగ్ని నాడిలక్షణము
లక్షణము	56	అగ్నిమాస్త్యము గ్రహణి వీని
జ్వరప్రకోపనాడిలక్షణము	56	యొక్క నాడిలక్షణము

విషయసూచిక

సంపూర్ణము

శ్రీ రస్తు
అశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నా డీ న క్ష త్ర మా ల

—: * :—

శ్లో॥ అందువత్తమాల మౌళిత్య చాంగుళత్రయమాత్రకా ।

యవబీజప్రమాణేన నాడి సర్వాంగసజ్జతిః ।

హ్య॥ అంగుష్ఠేతి॥ సర్వాంగసజ్జతిః సర్వస్మిన్నంగేసంగతిః సంబంధః హ్యవనదూపః యస్యాం సా తథోక్తా నాడి అంగుష్ఠమాల మౌళిత్య హస్తాంగుష్ఠమాల భూతకూర్పప్రదేశ మవలంబ్య స్థితా సతీ అంగుళత్రయమాత్రకా అనామికామధ్య మాతర్జనీ రూపాంగుళ త్రయపరిమితప్రదేశ మనుస్మృత్య అనామికాదిక్రమేణ ప్రసారితేయవబీజ ప్రమాణేన యవబీజసదృశ ప్రమాణేన శోధ్యతా మిత్యర్థః ।

తా॥ శరీరమంతయు, హ్యపించి యుండునట్టియు, హస్తము యొక్క అంగుష్ఠమాలభూతమగు కూర్పప్రదేశమును ఆశ్రయించి యుండునట్టియు, అనామికామధ్యమా తర్జనీరూపమగు అంగుళత్రయ పరిమితప్రదేశము నాశ్రయించి యుండునట్టియు అనామికాదిక్రమ ముగ ప్రసరించుచుండు నాడి యవబీజతుల్యప్రమాణము గలదిగ నుండును. అనగా పైని జెప్పబడిన నాడులు పాత శ్లేష్మ పిత్తకషాయముగ త్రివిధములుగ విశిష్టము.

ఆశ్చర్యనాడిమణము

శ్లో॥ పాతపిత్తద్వ శ్చస్యాద్యో ర్మధ్యే కథగతిర్భవేత్ ।

ఇయం నాడి తథాశ్చర్యా విశ్లేషయా వైద్యపారయైః ।

హ్య॥ తాదృశనాడ్యాః పాత శ్లేష్మ పిత్త రూపేణ తిథా భేః మభిసేత్యక్రమేణ తాః లక్ష్యంతి॥ పాతేతి॥ ఆద్యోరనామికామధ్యమా

ర్వాతపి త్తద్వయస్య గతిర్యథాభవత్ కోఽర్థః యదాలనాని
 నాడీగతిః తాద్భుతనాడీ వాతనాడీ యదాతర్జన్యాం నాడీగతిః
 నాడీ పైత్యనాడీ తేజవం నాడీవ్యయస్య లక్షణే జ్ఞాతవ్యే ఇథం
 కాష్ఠత్రితేయ సతి నాడీశ్వం వాతనాడ్యా లక్షణమ్. తర్జనీ
 సతినాడీత్వం పి త్తనాడ్యాశ్చలక్షణమ్. పరస్పరప్యాపృత్యర్థం
 నివేశః తర్జన్యాః ఆదిమత్వం చాంగుష్ఠ మూలం దృష్ట్వా వ
 త్తరల్లోకే మూలేచ వహతే పిత్తమితి మధ్యే మధ్యః
 యదానాడీ భవేత్ సాకఫగతిః. ఇథంచ మధ్యమావృత్తి
 నాడీత్వం కఫనాడ్యా లక్షణమితి వేదితవ్యమ్. ఇయం నా
 తేనప్రకారేణ ఆశ్చర్యా ఆశ్చర్యసంజ్ఞికేతి వైద్యపారగైరి
 నిర్ధార్యా మధ్య మాయాం యా నాడీ తస్యాః కఫసంజ్ఞా
 సంజ్ఞాప్యస్తీకృత్యర్థః. ఆశ్చర్యత్వంచ మధ్యస్థిక కఫస్యోపరి హా
 యస్య పరస్పరాభిసరణదశాయాం కఫనాడీ మస్పృష్టైవ
 మాణత్వాదన్వర్థసంజ్ఞాచేయం ధ్వస్తకృతౌ ద్రవ్యశక్తి ।

తా॥ మొదటిదియగు అనామికా తర్జనీస్థానముల నా
 యందు వాతపిత్తరూపముగు నాడీద్వయముయొక్క మధ్య
 కఫస్థానమని యెఱుంగవలయును. అనగా మధ్యమాంగుళీ
 నాశ్రయించి యుడునట్టి నాడీ కఫనాడీ యనియు, ఆశ్చ
 యనియు కామధేయద్వయముచే విలసిల్లును. ఆశ్చర్యనాడి
 మధ్యమమునంగుండు శ్లెష్మనాడికి ఉపరిభాగమునందు పర
 పరణ సమయమున వాత పిత్త భాతువులను తాను స్పృ
 షించుటయే ఆశ్చర్యత్వము.

నాడీత్రయస్థానములు

శ్లో॥ తర్జన్యాం పిత్తనాడీ చ కఫనాడీ చ మధ్యమే ।

అనామిక్యాం వాతనాడీ వర్తతే సరజన్మనామ్ ॥

వ్యా॥ పూర్వార్థోక్తేనైవ వాతాదినాద్యాశ్రయజ్ఞానస్య సాధ్య
స్వపి శిష్యబుద్ధితైశ్చద్యార్థం వివిచ్య వాతాదినాడిస్థానాని జ్ఞానయతి॥
ర్జన్యామితి॥ సర్వత్ర సప్తమ్యాః ఆశ్రయత్వం తర్జన్యాం పిత్రనాడి
త్తనాద్యాశ్రయభూతా తర్జనీత్యర్థః, ఏవమేవోత్తరత్రాపి జ్ఞాతవ్యం
బధ్యమే మధ్యమాంగుళావిశ్వర్థః సరజస్థనాం మనుష్యాణామేవ
పం విభా నాడి నిర్ధార్యా నాతిరిక్తజంతూనామితి భావః ॥

తా॥ ఇపుడు గ్రంథకర్త వాతాదినాడిస్థానముల తెలియజే
యచున్నాఁడు. తర్జనీస్థానము నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి పిత్ర
గాడి యనియు, మధ్యమాంగుళీ నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి
సహాడి యనియు అనామికను ఆశ్రయించి యుండునట్టి నాడి వాత
గాడి యనియు జేయగలయును.

అస్య చ్చ

శ్లో॥ మూలే చ వహతే పిత్రం మధ్యే చ వహతే కఫః ।

అంతే చ వహతే వాయురైద్యశాస్త్రస్య నిచ్చిషమ్ ॥

వ్యా॥ పూర్వం వాతనాద్యాః ఆదిమత్వం పిత్రనాద్యాః అంతి
మత్వంచ నాడిప్రసర దృష్ట్యా నిరూపితం. ఇదానీం త్వంగావృత్తముల
సృష్ట్యా పిత్రగాద్యాః అదిమత్వం వాతనాద్యా శ్చరమత్వంచ వ్యవ
స్థాపయతి॥ మూలేతి॥ వైద్యశాస్త్రస్య వైద్యశాస్త్ర ప్రతిపాద్య
భాతుపరీక్షణస్య లక్షణ జ్ఞాతవ్యమిత్యర్థః ।

తా॥ వాతనాడి మొదటిదనియు, పిత్రనాడి అంత్యమనియు,
నాడిసంచార క్రమముచే నిదివఱకుఁ జెప్పబడియె. ఇపుడు అంగుష్ఠ
మూలము నాశ్రయించిన మొదటిది పిత్రనాడి యనియు, అంత్యమునం
దుండునది వాతగాడి యనియుఁ దెలియజేయుచున్నాఁడు. మఱుకునికి
అంగుష్ఠమూలమునందు పిత్రనాడి యనియు, మధ్యమమునందు కఫ
నాడి యనియు, అంత్యమందు వాతనాడి యుండుననియు వైద్యశాస్త్ర
జ్ఞుల నిశ్చయ మిట్టిదని యొంగవలయును.

అ న్య చ్చ

శ్లో॥ అదా వాయుః కథో మధ్యే అంతే పైత్యంచ వర్తతే ।

సర్వనాడీక్రమాదూహ్యం పైద్యశాస్త్రస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ రోగపరీక్షార్థం ధాతునిర్ధారణ దశాయాస్తు అనామికా
క్రమేనైవ ప్రేతీతవ్యమిత్యభిప్రేత్యాహ ఆదావితి॥ సర్వం సుగమః

తా॥ పాతనాడి మొదట నుండుననియు, కఫనాడి మధ్య
మునం దుండుననియు, పిత్తనాడి అంతమునం దుండుననియు ఇట్లురో
పరీక్షాకాలమునందు అనామికాదిక్రమముగ నిరీక్షింపందగును.

పాతాదినాడులయొక్క విశేషస్వాభావికగతులు

శ్లో॥ వర్షాభూతుక కాకలాపుకగతం పైద్యం జపం వర్తతే ।

మాయూరేథసుహంసకుక్కుటగతిః శ్లేష్మః స్థిరోవర్తతే ।

కూర్మవ్యాళజలూమినగమనాందోళో మరుద్వర్తతే ।

ఇత్యేవం త్రివిధా విశేషచలనా నాడీ బుద్ధైర్గ్రాహ్యతామ్

వ్యా॥ పాతాదినాడీనాం విశేషస్వాభావికగతిమూహ, వర్షాభు
రితి॥ వర్షాభూర్మందూకః శుకః ప్రసిద్ధః కాకశ్చ లాపుకః తిత్తి
(ఆంధ్రభాషాయాంతీతుప) తేషాం గతం గమనం భవేత్తః తద్గమ
సదృశవిశిష్టం అతవప జపం నేగవత్ విభేషప్రసాధాన్యా న్న పుం
లింగతా “జవోవేగిని వేగేచేతి విశ్వః” ఏనం విధం సత్ పైత్య
వర్తతే ప్రసరతి ఘయూరవప మాయూరః ఇథః గజః హంసః మరాళ
కుక్కుటస్తామ్రచూడః తేషాం గతీరిప గతిర్యస్యాస్య తథావిధమ్ అ
వపస్థిరః మస్తప్రకారః శ్లేష్మః కఫనాడీవర్తతే కూర్మః కమరః వ్యాళ
కృష్ణసర్పవిశేషః జలూకః రక్తపాః (ఆంధ్రభాషాయాం జెలగ) జహ
వచన నియమస్తు స్థానపక్షవప నాకారాస్తపక్షే “రక్తపాస్తుజలూ
కాయాం స్త్రీయూంభూమ్ని జలాకసః” ఇత్యమరణోకే దర్శనాత్
తతః స్త్రీయాః పుంపదిత్యాదినా పుంపద్భావవివక్షాయాం జలాక ఇ

సమాసే పుంలింగతా మిహః మత్స్యః తేషాం గమనమివ గమనం
యస్య తథోక్తః అతవస వక్రః షోలాంనోశవత్ కుటిటగతిః మహ
ద్వాతనాడీ వర్తతే ఇత్యేవం యాపేణ త్రివిధా విశేషచలనా త్ప్ర
విధాః ప్రకారాస్తానాం విశేషైశ్చ తీతి తథోక్తాః ఇతిశబ్దః విశేషపద
విశేషణంబూ ఏవంవిధానాడీ బుద్ధైర్దాతునిధారణ సమర్థైర్దాత్యాతాం
జ్ఞానవిషయాయక్రియతా మిత్స్యర్థః॥

తా॥ తైత్తిరీనాడి కప్ప చిలుగ కాకము తిత్తిరిపడి వీటిగమనముతో తైత్తిరీగమనము గలదిగ నుండునుగాన మిగుల వేగముగలదిగ నుండును. కఫనాడి నమలి గజము కూంస కోడి వీటిగమనముతో తైత్తిరీగమనము గలదిగ నుండునని యెఱుంగవలయును, కాప వడి స్థిరముగ నుండును. వాతనాడి తాచేల శుష్పము జెలగ మీము డోల వీటిగమనముతో తైత్తిరీగమనము గలదిగ నుండునుగాన కటిల గతిగలదిగ నుండును. ఇట్లు బుద్ధిమతులు పితృదినాడుల గతివిశేషములు మూడువిధంబులుగ నుండునని యెఱుంగవలయును.

మరణశాలఘాతాదినాడీ లక్షణమ్

జ్యోతి: పాఠాధికారి భవదంతే మధ్యస్థేష్ఠాభికారి భవేత్ ।

వాతాధిరో భవే దాదా వంతై పితృభిరో భవేత్ ॥

హృది పాతనాద్యః మనుష్యాణాం ప్రాణప్రయాణసమయే
స్వస్థావం విశోయః! అస్వస్థానీ స్థిత్యా ప్రకుష్టతీత్యాహ పాత ఇతి
అంతే ప్రాణప్రయాణ సమయే మృతః పాతనాడి అధికః ప్రవోషి
భవేత్ శ్లేష్మరోగోన్నతికాలే మధ్యే స్వస్థానభూతమధ్యమాంగుల
శ్లేష్మః కఫః అధిరోభవేత్ అదా స్వస్థానభూతానామిశాయాం మృత
పాతనాడి అధిరో భవేత్ అధిక్యంచ మాంద్యాతిశయః పాతనోగ
న్నతినమయఇతి శేమః అంతేస్వాశ్రయభూతవిజృంభణప్రేక్షాధికః శ్లేష్మ
నాడి అధికః స్వభావసిద్ధవేగాశ్చయోద్విగ్ధునా వేగో భవేత్

6/10/88

తా|| మనుజులకు ప్రాణోత్సాహమునందు పాతనాడి స్వస్థానమును వదలి స్థానాంతరమునందు నిలిచి అతిమాన్వ్యమును జెందును. కథనాడి శైష్వరోగాతిశయకాలమున స్వస్థానభూతపథ్య మాజ్ఞులియం దధి వేగము గలదిగనుండును పాతరోగాతిశయకాలమున పాతనాడి స్వస్థానభూతమైన తానామికయం దధికమాద్యము గలదిగనుండును పిత్రనాడి పిత్రరోగాతిశయకాలమున స్వాశ్రయ భూత తన్వనియండు స్వభాసిద్ధ వేగముకంటె ద్విగుణవేగము గలదిగ నుండును.

రోగనీరోగనాడిగతుణమ్

శ్లో|| నాడి త్రియూ వక్రగతిః శాస్త్రేస్థిక్తా రోగ ఉచ్యతే ।

నాడి త్రియూ సమా స్యాచ్ఛే దరోగ శ్శాస్త్రనిశ్చయః ॥

జ్యా|| నాడి త్రియూతి|| యదా నాడి త్రియూ వక్రగతిః కటిలగ మనం తదా అస్థిక్తా శాస్త్రే వైబ్యతే రోగ ఇత్యుచ్యతే నాడి త్రియూ సమా అనానింబాదిక్రమేణ గమానప్రసారా స్యాచ్ఛేత్ అరోగః రోగస్యాభావః శాస్త్రనిశ్చయః శాస్త్రే జ్ఞాపితమ్॥

తా|| దాని శైష్వ పిత్ర నాడులు మూడును వక్రగతి గలవిగ నుండిన రోగబానియ, మూడునాడులును కమగతిగ నుండిన అరోగ బానియు నెఱుంగందగును.

అథ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర నాడివిచారః

శ్లో|| శైష్వరో బ్రహ్మసంజ్ఞా సస్యైవైశ్వరో విష్ణుసంజ్ఞకః ।

బాతి ఈశ్వరసంజ్ఞా సస్యైవైతే థన్వంతరే ర్గుణమ్ ॥

బ్యా|| నాడికాం బ్రహ్మదిసంజ్ఞా మాహు, శైష్వ ఇతి శైష్వః కథనాడి బ్రహ్మసంజ్ఞః బ్రహ్మైతి సరిభాషితస్యాత్ ఏవమేవోత్తర బ్రాహ్మ ద్రవ్యమమ్॥

తా|| కథనాడి బ్రహ్మసంజ్ఞ గలదిగను, పితృనాడి విష్ణుసంజ్ఞ గలదిగను, వాతనాడి ఈశ్వరసంజ్ఞ గలదిగ నుంచును. ఇట్లు ధన్వంతరి కథ పితృ వాత నాడులకు బ్రహ్మాది సంజ్ఞలను గల్పించెను.

అథ ద్వంద్వనాడిలక్షణ, ద్వంద్వజ్వరలక్షణైశ్చ
నాడిజ్వరలక్షణాన్యుత్తర త్రోచ్యంతే
వాతపితృనాడిలక్షణమ్

శ్లో|| బ్రహ్మనాడ్యాం హంసగతౌ వీశ్వరో వైష్ణవం స్మృశేత్ |

త్రినాడ్యో వక్రగతయో వాతపితృస్య లక్షణమ్ ||

వ్యా|| బ్రహ్మనాడ్యామితి|| బ్రహ్మనాడ్యాం కథనాడ్యాం హంస గతౌ మందగతౌ సత్యామిత్యర్థః ఈశ్వరః వాతనాడి వైష్ణవం వైతన్య నాడి స్మృశేచ్ఛయది త్రినాడ్యో వక్రగతయః భవేచ్ఛేత్, వాత పితృస్యలక్షణమ్ ఇయమేవ తీవ్రగతి శ్చేత్, వాతపితృజ్వరస్య లక్షణం వైవ మందా చేత్, అంతర్గతజ్వరస్య లక్షణమితి వేదితవ్యమ్||

రా|| బ్రహ్మసంజ్ఞ గల కథనాడి మందగతి గలిగియుండినను, ఈశ్వరసంజ్ఞ గల వాతనాడి విష్ణుసంజ్ఞ గల పితృనాడిని స్మృశించినను, మూడునాడులును వేరువేరుగ వక్రగతులు గలవిగ నుండినను వాత పితృలక్షణమని ఎఱుంగవలయును, ఈ వాతనాడి తీవ్రగమనము గలదిగ నుండిన, వాతపితృజ్వరమనియు, నిదియే మందగమనము గలదిగ నుండిన అంతర్గత జ్వరమనియు నెఱుంగవలయును.

పితృవాయునాడిలక్షణమ్

శ్లో|| బ్రహ్మనాడ్యాం హంసగతౌ విష్ణురీశ్వరకం స్మృశేత్ |

త్రినాడ్యో వక్రగతయః పితృవాయోశ్చ లక్షణమ్ ||

వ్యా|| బ్రహ్మనాడ్యామితి|| బ్రహ్మనాడ్యాం వైష్ణవనాడ్యాం హంసగతౌ సత్యాం విష్ణుః పితృనాడి ఈశ్వరకం వాతనాడి స్మృశేచ్ఛేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్, పితృవాయోల్లక్షణం ఇయమేవ

తీవ్రా చేత్ పైత్యవాయుజ్వరస్యమందా చేత్ తదంతర్గతజ్వరస్యా
లక్షణమితి జ్ఞాతవ్యమ్ ।

తా॥ కఫనాడికి మందగమనము గలిగియుండినను విష్ణుసంజ్ఞగల
పైత్యనాడి కుద్రసంజ్ఞగల వాతనాడిని స్పృశించినను కఫ పిత్త వాత
నాడులు మూడును వక్రగమనము గలిగియుండినను పిత్తవాయు వజ్ర
యను ఈపైత్యవాతినాడికి తీవ్రగతి గలిగియుండిన పిత్తవాయుజ్వర
మనియు మందగమనము గలిగియుండిన అంతర్గత పైత్యవాతజ్వర
మనియు నెఱుంగవలయును.

శ్లేష్మ పిత్తనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ తమోనాడ్యాం కూర్మగతో సాత్త్వికం రాజసః స్పృశేత్ ।
త్రినాడ్యో వక్రగతాః శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణమ్ ।

వా॥ తమోనాడ్యామితి॥ తమోనాడ్యాం ఈశ్వరస్య తమ
స్వరూపత్వాత్ వాతనాడ్యామిత్యర్థః కూర్మగతో వక్రగతో సత్త్వికం
రాజసః రజోగుణస్వరూపక బ్రహ్మసంజ్ఞక కఫనాడి సాత్త్వికం శుద్ధ
సత్త్వరూపవిష్ణు సంజ్ఞకపైత్యనాడిం స్పృశేచ్ఛేత్ త్రినాడ్యో వక్రగత
యశ్చేత్ శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణం ఇయమేవ తీవ్రాచేత్ శ్లేష్మపిత్త
జ్వరస్య మందా చేత్ తదంతర్గతస్యాపి లక్షణం బోధవ్యమ్ ।

తా॥ తమ స్వరూపమును వాతనాడి మందగతి గలిగియుండినను
రజోగుణ స్వరూపమును కఫనాడి సిద్ధసత్త్వరూపమును విష్ణుసంజ్ఞగల
పైత్యనాడిని స్పృశించినను మూడునాడులకువక్రగతి గలిగియుండినను
పిత్తశ్లేష్మమని యెఱుంగందగును. మఱియు నీ పైత్యనాడి వేగముగ
నడిచినను శ్లేష్మపిత్తజ్వరమనియు ఇదియ మంఃముగ నడిచినను అంత
ర్గత శ్లేష్మ పిత్తజ్వరమనియు నెఱుంగందగును.

పితృశైష్వర్య నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ మృతనాడ్యాం మందగతౌ పర్వకో జీవకం స్ఫుశేత్ ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయః పితృశైష్వర్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ మృతనాడ్యామితి॥ మృతనాడ్యాం వాతనాడ్యాం మందగతౌ సత్యాం అర్థకం పైతృనాడి జీవకం కథనాడిం స్ఫుశేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్ పితృశైష్వర్య లక్షణం తత్ర తీవ్రమం గత్యోః పితృశైష్వర్యసృజన తరంతర్గతస్యాపి లక్షణం జ్ఞాతప్య ఏవచం వాతశైష్వర్యపితృనాం యథాగ్రథ మృతజీవార్థక జీవక సంజ్ఞా అపి నివృత్తావతి ఫలితార్థః తత్ర వాతపైతృనాడ్యోః పార్శ్వభాగాదిచలనే నతి వ్యాధేః కించిద్దుస్సాధ్యత్వం శైష్వర్యనాడ్యాస్తథా చలనే అమయస్యాసాధ్యత్వమేవేతి హర్ద్యోభావః॥

తా॥ మృతసంజ్ఞసల వాతనాడి మందః॥ తి గలిగియుండినను అర్థకమను సంజ్ఞగల పైతృనాడి జీవకమను సంజ్ఞగల కథనాడిని స్ఫుశించినను వాత పితృశైష్వర్యనాడు. తు వక్రగతి గలిగియుండినను పితృశైష్వర్య మనియు ఈ అర్థకసంజ్ఞగల పైతృనాడి వేగముగ నడిచిన పితృశైష్వర్యసృజన మనియు మందగమనము గలదిగ నుండిన అంతర్గత పితృశైష్వర్యసృజనమనియును నెఱుంగందగును. ఇట్లు వాతశైష్వర్య పితృనాడులు క్రమముగ మృతమనియు, అర్థక మనియు, జీవక మనియు, సంజ్ఞలుగల విగ నుండును. మఱియు నీమూఁడునాడులలో వాతపైతృనాడులను పార్శ్వ చలనము గలిగిన వ్యాధి కొంచెము దుస్సాధ్య మనియు, అట్లు శైష్వర్యనాడికిపై తమ పార్శ్వచలనము గలిగిన వ్యాధి అసాధ్య మనియు నెఱుంగందగును.

శైష్వర్యవాయులక్షణమ్

శ్లో॥ విష్ణునాడ్యాం మందగతౌ వీశ్వరం బ్రహ్మ సంస్ఫుశేత్ ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయః శైష్వర్యవాయోశ్చ లక్షణమ్ ॥

హ్య! నిష్ఠనాద్యామితి॥ నిష్ఠనాద్యాం పైత్యనాద్యాం
గతౌ సత్యాం బ్రహ్మ శ్లెష్మనాడి ఈశ్వరం పాదనాడిం స్మృతేచే
త్రినాడ్యః పత్రగతయో శ్చేత్ శ్లెష్మపాయోర్లక్షణం శ్లెష్మనాడ
పాతనాడిర్గుర్గుతీ సాధారణా చేత్ శ్లెష్మపాయః తీవ్రాచేత్ గజ్జ
మందాచేత్ అదంతర్గత శ్చేతి తాత్పర్యమ్॥

తా॥ పైత్యనాడికి మందగతి గలిగియుండినను కఫనాడి
నాడిని స్మృశించినను మూడు నాడులును పత్రగమనము గలిగి
శ్లెష్మపాయు పనియు ఈ శ్లెష్మనాడి తీవ్రముగ నడిచినని శ్లె
ష్మపాయుజ్వర మనియు మందముగ నడిచినని అంతర్గత శ్లెష్మపాతజ
మనియు నెఱుంగందను.

పాత శ్లెష్మ నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ అర్ధనాద్యాం మందగతౌ మృతతో జీవకం స్మృతకా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో పాత శ్లెష్మస్య లక్షణమ్ ॥

హ్య! అర్ధనాద్యామితి॥ అర్ధనాద్యాం అర్ధకసంజ్ఞక పిత్తనాడ
మిత్యర్థః తస్మాం మందగతౌ సత్యాం మృతకః పాతనాడి జీవకం శ్లె
నాడిం స్మృతేచేత్ త్రినాడ్యో పత్రగతశ్చేతు పాత శ్లెష్మ
లక్షణం గతశ్చేయం తీవ్రాచేత్ పాత శ్లెష్మజ్వరః మందాచేత్ త
లగ్నజ్వర ప్రతిమస్తవ్యః ।

తా॥ అర్ధకసంజ్ఞక పిత్తనాడికి మందగతి గలిగియుండిన
మృతసంజ్ఞకల పాతనాడి జీవక సంజ్ఞకల శ్లెష్మనాడిని స్మృశించిన
మూడు నాడులును పత్రముగ నడిచినని పాత శ్లెష్మమనియు నీవ
నాడి శీఘ్రముగ నడిచినని పాత శ్లెష్మజ్వరమనియు మందగతిగలి
యుండిన నది అంతర్గత పాత శ్లెష్మజ్వరమనియు నెఱుంగవలయును.

పాత నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మవిష్టో ర్మందగత్యో బుధ్రనాడిగతి స్సుఖా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో నిశ్చేయం పాతనాడికమ్ ॥

బాహ్య! బ్రహ్మతీ! బ్రహ్మపిష్టాః శ్లెష్మపైత్యనాడ్యోర్మంద
త్యోగ్నత్యోః కుద్రనాడ్యాః వాతనాడ్యాః గతిః స్ఫుటాచేత్
తినాడ్యః వక్రగతయశ్చేతు వాతనాడికః శుద్ధవాతనాడితి విజ్ఞేయం
తి రప్యస్త్రీవాచేతు కేవలవాతజ్వరః మందాచేత్ తదంతర్గత
శ్చేత్యభిజ్ఞేయమ్!

తా॥ కఫపిత్తనాడులకు మందగతిగలిగియుండక వాతనాడి
ముగ్ధమునము స్ఫుటముగనుడి మూడునాడులకు వక్రగమనము
లెగినేని శుద్ధవాతనాడియని నెఱుంగవలయును. ఈ వాత గతి
ప్రముగనుండిన కేవలవాతజ్వరమయి మందముగ నుండిన అంతర్గత
వాతజ్వరమనియు నెఱుంగవలయును.

కఫోగ నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ కుద్రవిష్టో ర్మందగత్యో గ్నానాడిగతి స్ఫుటా ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయో విజ్ఞేయం శ్లెష్మపైత్యమ్ ॥

బాహ్య! కుద్రేతి! కుద్రవిష్టోః వాతపిత్తనాడ్యో ర్మందగత్యో
గ్నత్యో॥ బ్రహ్మనాడిగతిః శ్లెష్మనాడిరూపారః స్ఫుటాచేత్ త్రినాడ్యో
వక్రగతయశ్చేత్ శ్లెష్మపైత్యమ్॥ శుద్ధశ్లెష్మబాహ్యస్వరూపమితిజ్ఞేయః॥
కేస్త్రీవత్శుద్ధశ్లెష్మజ్వరః మందత్వే తదంతర్గతశ్చేత్యభిప్రాయః ॥

తా॥ వాత పిత్త నాడులకు మందగతిగలిగియుండగ కఫనాడి
రూపారము స్ఫుటముగనుండి మూడునాడులు వక్రముగ నడిచెనేని శుద్ధ
శ్లెష్మమనియు ఈ కఫనాడిగతి స్త్రీవముగనుండిన శ్లెష్మజ్వరమనియు
మందముగ నడిచిన అంతర్గత శ్లెష్మజ్వరమనియు నెఱుంగందగును.

పిత్తనాడి లక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మకుద్రా మందగతీ విష్ణునాడిగతిస్ఫుటా ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయో పిత్తనాడ్యాస్తు లక్షణమ్ ॥

బాధ్య|| బ్రహ్మకుద్రాపితి|| బ్రహ్మకుద్రామందగతీశ్చేః
మందగతీశ్చేః కిష్టనాడిగతిః పైత్యనాడిప్రచారః సు
త్రినాడ్యోవక్రగతయశ్చేత్ పిత్రనాడ్యాః పిత్రనాడిమూః
పైత్యరోగస్య స్వరూప మితిరోధవ్యం గతిస్తస్యాస్తీక్ష్యత్వే
వ్యురః మందగతిశ్చేత్ తదంతర్గతశ్చేత్కృభిప్రాయః |

తా|| శ్లేష్మ వాత నాడులకు మందగమనము గలిగి
పైత్యనాడి ప్రచారము స్ఫుటమయ్యెనేని మూడు నాడులకు
గలిగిన కేవల పైత్యమనియు నీ పైత్యనాడి శీఘ్రముగ
పిత్రజ్వరమనియు మందముగ చరించిన అంతర్గత పిత్రజ్వ
నకుంగందగును.

అథ విషమసంకలిత నాడివిచారః

శ్లో|| త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడిగతయస్సమాః |

త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడిగతయో బహాః |

బాధ్య|| త్రినాడ్యుతి|| ఏకస్త్రిక్షణే త్రినాడ్యః వాత
నాడ్యః వక్రగతయః కుటిలప్రచారాః అపరస్త్రిక్షణే త్రినా
సమాః వాతశ్లేష్మ పిత్రనాడ్యః సమానప్రచారః అస్య
త్రినాడ్యోవాతశ్లేష్మపిత్రనాడ్యః మందగతయః గత్వామంద
తదుత్తరక్షణేత్రినాడిగతయః బహుశ్చభవేయుశ్చేత్ కోర్ధః
గత్వాడిక్రమముల్లంఘయే పూర్వస్త్రిక్షణేవక్రగతిః సమ
గతిర్జవగతిర్వాభవతి ఉత్తరక్షణేకృతీయే వక్రజవగతిరా
చతుర్థక్షణేసమమందా మందసమావాభవేత్ ఏవమూః
త్రయ్యా స్సంకలనే విషమసంకలితనాడి తజ్వరశ్చేతి మంతః

తా|| వాతశ్లేష్మ పిత్రనాడులు మూడును ఒకక్షణము
గతి గలిగినను క్షణాంతరమునందు సమగతిగలిగినను మరియు
నందు మందగతిగలవిగను తదుత్తరక్షణమునందు తీవ్రగతి

లేక యామాఁడనాడులు మైని జెప్పఁబడిన వక్రగత్యాదులను
అతిక్రమించి పూర్వక్షణమునందు వక్రగతి సమగతి మందగతి తీవ్ర
గతి గలవిగను ఉత్తరక్షణమునందును తృతీయక్షణమునందును
వక్రగతి తీవ్రగతి గలవిగను చతుర్థక్షణమునందు సమగతి మందగతి
ములుగ నుండనేని విషమసంకలితనాడియనియును విషమసంకలిత
జ్వరమనియును నెఱుంగవలయును.

అథ వాతాదినాడిభు ద్వాత్రింశద్దోషప్రాప్తి

నా డీ ల ఙ్గణము

శ్లో॥ ముహుర్దావగతిః పిత్తో ముహుర్భేదగతిస్తథా ।

ద్వాత్రింశద్దోషా స్సంప్రాప్తాః ముహుశ్శుకగతిశ్శివః ॥

వ్యా॥ ముహురితి॥ పిత్తఃపైత్యనాడిలాపుకగతిః ముహురిత్యత్ర
సర్వత్రవీప్సాగ్రాహ్యముహుశ్శుహుః తిత్తిరిగతిసదృశగతిశ్చేత్ పిత్త
పైత్యనాడివా ముహుశ్శుహుఃభేదగతిః మండుకపుతిఃమండుకంఠనాడి
చలనసదృశగతిర్వా భవేయశ్చేత్ శివః వాతనాడివా ముహుశ్శుహుః
శుకగతిశ్చస్త్యచేత్ ద్వాత్రింశద్దోషాః జిహ్వదోషాది చింతామణ
బాహుటాది గ్రంథప్రతిపాదితదోషా స్సంప్రాప్తాభవేయితిభావః ద్వా
త్రింశద్దోషలక్షణానితు విస్తరభయాన్నలిఖ్యస్తే ద్వాత్రింశదోషశా
యస్త్రయోదశసన్ని పాతజ్వరాశ్చోత్పదస్తే ఏతత్సర్వం భాతుసిర్ధ
పణసమైశ్చికత్సకైః పరిశోధ్యమ్.

తా॥ పిత్తనాడి మాటిమాటికి తిత్తిరిసదృశగతిగలదిగను లే
సలుమాటు కప్పయొక్క కంఠనాడి చలనముతో తుల్యముగ
గమనము గలదిగ నుండినను లే వాతనాడి మాటిమాటికి చిలుక
మనమునకు సమముగగతి గలిగియుండినను జిహ్వదోషాడి ద్వాత్రిం
ద్దోషములు సంప్రాప్తములగునని యెఱుంగవలయును.

సూతికా బాయునాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ ఋ ముహుర్జ్వలగతిర్బ్రహ్మ ముహుర్జ్వలగతిశ్శివః ।

ముహుర్జ్వలగతిర్విష్ణుః సూతికా బాయునాడిలక్షణమ్ ॥

బ్రా॥ ముహురితి॥ అతాపిముహుః పదేనవీసాన్ గ్రాహ్యబ్ర
హ్మేష్మనాడి ముహుర్జ్వలముః మందగతిస్సాన్యచ్ఛేత్ శివః బాతనా
ముహుర్జ్వలముః జనగతిః వక్రగతిశ్చ యది పిత్రనాడి ముహుర్జ్వలః
తీవ్రగతిస్సాత్ సూతికా బాయో సూతికానిమిత్తక బా
తుత్వ త్తిరితి రసరత్నాకర బాహుటగ్రంథాదిషు ద్రవ్యవ్యమ్ ।

తా॥ బ్రహ్మేష్మనాడి మాటిమాటికి మందగతిగలదిగను బాతన
మాటిమాటికిశీఘ్రగతిగలదిగను ఇట్లు పిత్రనాడికినహ శీఘ్రగతిగలి
సూతికా బాయుననియు నెరుంగవలయు నీసూతికా బాయువు
బాయువువలన జనించునని యెఱుంగందగును.

అథ బాహ్యజ్వరాంతర్గతజ్వర, అస్థిగతజ్వరనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ జపవక్రప్రీతినాడ్యశ్చ మందవక్రప్రీతినాడికాః ।

ఏకశ్లేష్మా వక్రగతి ర్జ్వరాంతర్గతిరస్థిగః ।

బ్రా॥ జనేతి॥ త్రినాడ్యః బాతశ్లేష్మపిత్రనాడ్య జపవక్రః తి
కుటిలాశ్చేత్ జ్వరః శరీరబాహుసంతాపకృత్ బాహ్యజ్వర ఇత్య
త్రినాడికా మధ్యప్రకారేణ కటిగయశ్చేత్ అంతర్గతః అంతర్గతజ్వర
ఇత్యర్థః బాతపిత్రనాడ్యః స్వాభావికగత్యోరేవ శ్లేష్మ ఏక ఏవ ము
ప్రకారేణ వక్రగతిశ్చేత్ మధ్యమాంగుళిమధిష్ఠితైస్త్వైవ రామేవేత
తః తాడయేచ్ఛేత్ అస్థి యావచ్ఛరీరాధారక పృష్ఠభాగావస్థితబ్ధుః
చ్ఛబ్ధు విశేషః తద్గచ్ఛతీర్థస్థిగః అస్థిగతజ్వర ఇత్యర్థః అంతర్గతిరత్య
అంతర్గతీరాస్తః గచ్ఛతీతి సూక్ష్మాకారేణాప్నోతీర్థస్థిగః అంతర్గ
తిత్యో భయత్రాపి అన్యర్థసంఖ్లా ॥

తా॥ వాతశ్లేష్మపిత్తనాడులుమూడును వీక్షణుగను వక్రజూ
ను నడిచెనేని వాహ్యాబ్జర మనియు నీమూడునాడులును మందము
ను వక్రజూలుగను చరించెనేని అంతర్గతబ్జర మనియు వాతపిత్త
నాడులకు స్వాభావికగతిగలిగియుండగ శ్లేష్మనాడియొకటి మాత్రము
మందముగను నడిచెనేని అస్థిగతబ్జర మనియును నెఱుంగందగును,
అస్థిగతబ్జర మనఁగా వెన్నెముకను ఆశ్రయించినది.

అసాధ్యనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ అనిలో యాతి పిత్తస్యపిత్తో యాతి కఫాలయమ్ ।

కఫస్య కంతమాలాయా న భవేత్తస్యజీవనమ్ ॥

తా॥ అనిలేతి॥ అనిలః వాతనాడి పిత్తస్య పైత్యనాడ్యాః స్థాన
మితీశేషః యాతిగచ్ఛతి యది పైత్యనాడిచ కఫాలయం శ్లేష్మస్థానం
యాతిప్రాప్నోతియది యస్యపుంసః యా ప్రాప్తి కఫాలయః పిత్తనాడి
కఫస్య శ్లేష్మనాడ్యాః కంతమాల కంతమాలావత్ శ్లేష్మనావృత్త
తిష్ఠంతి భవేత్ తస్య జీవనమపి నభవేత్ సస్థాస్యతి ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్క వాతనాడి పైత్య నాడిస్థానమున కేగి
ననుపిత్తనాడి కఫనాడి స్థానమునకుఁ జనినను ఈపిత్తనాడి కఫనాడిని
కంతమాలిక తెఱఁగున వ్యాపించియుండినను ఆ పురుషుఁడు యమ
మందిరమున కేగునని యెఱుంగందగును.

సన్నిపాతనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ మందంమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులంపా ।

స్థిత్యాస్థిత్యా త్వరితగమనం పంచసూక్ష్మంగదానామ్ ।

ఏవం నాడీత్రివిధగతయో యస్యహస్తే వచే తా ।

దృశ్యస్తేఽమీ జగతి న భవేత్తస్య జీవాభిలాషః ॥

వ్యా॥ మందమందమితి॥ మందమందం మందప్రకారం సర్వత్ర ప్రకారే గుణవచనస్యేతి ద్విర్యావం శిథిలశిథిలం నివాతనిర్మోకవత్ శిథిలప్రకార సంచారం వ్యాకులం వ్యాకులంవా సంశయజనకత్వేన స్థిత్యాస్థిత్యా స్వవేగాభావాత్ అదర్శనీయాయాఽక్షంక్షణమవస్థానం త్వరితగమనం ఉత్పన్నోత్పన్నత్య భావదత్వగతివత్ శీఘ్రగమనం ఏవం యాపా వచన వచనస్థాః నాడినాం సంభవేయశ్చేత్ గదానాం రోగాణాం అవస్థానమితి కేవలం తత్సూక్ష్మం సూక్ష్మతయావిభావ్యమి త్యర్థః ఏవంప్రకారేణ అమీ పూర్వోక్తానాడీ త్రివిధగతయః త్రివిధ నాడీ ప్రచారా ఇత్యర్థః తాః యస్య పుంసః హస్తే వదేవా దృశ్యనే తస్య జగతి ఆస్మిన్ లోకే జీవాభిలాషః నభవేత్ ॥

తా॥ వాతశ్లేష్మనాడుగతులు మందమందముగను వాయు రహితమగు స్థలమునందున్న పాముకుటుము తెఱంగున శిథిలశిథిలగతి గలవిగను. వ్యాకులవ్యాకులముగను నిలిచినిలిచియు నగిరగిరినడుచు ఆత్మగతిచందమున శీఘ్రగమనము గలవిగనుండిన రోగములస్థితిని సూక్ష్మముగ నెఱుంగదగును ఈరీతిగ నేపుకుషుని యొక్క హస్తము నందుఁగాని లేక పాదమునందుఁగాని కనుపడునో ఆపుకుషునికి జీవాభి లాష లేదని యెఱుంగవలయును,

శుభనాడీ లక్షణమ్

శ్లో॥ సువ్యక్తతా నిర్మలత్వం స్వస్థానస్థివీరేవ చ ॥

అచంచలమమందత్వం సర్వేషాం శుభలక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ సువ్యక్తతేతి॥ సువ్యక్తతా సుఘస్ఫుటత్యేన భాసమా సతా నిర్మలత్వం దోషరహిత్యం స్వస్థానస్థితిః అన్యస్థానమప్రాప్త్యైవ సర్వాసాం సాడినాం స్వస్థానేవృత్తిః అచంచలమితి భావప్రధాన నిర్దేశః చాంచల్యాభావః అమందత్వం మాంద్యాతిశయాభావః ఏత

త్సర్వం సర్వేషాం రోగాణాం శుభలక్షణం సాధ్యత్వరూపకోశవ
జ్ఞాపకమ్

తా॥ రాదులయొక్క గతి స్ఫుటముగను దోషరహితముగను
సానాస్తరముదు జెందక యుండుటయును చాచబట్టరాహిత్యముగను
మాన్యరహిత్యముగ నుండిన సర్వరోగంబులు సాధ్యంబులని యెఱుంగ
పలయును.

X ద్య

ఇది సాతులూరిపంశపయఃపా రాపార రాకాసుధాక రాయమానశ్య

శ్రీమద్గోపాలాచార్యసూరేంద్రజేన శ్రీకృష్ణసూరిణా

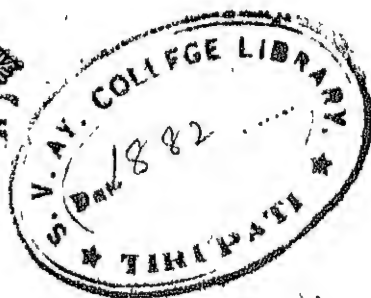
విరచితా నాడినిరూపణాఖ్యాశ్విసీదేవకృత సప్త

వింశతిశ్లోకే వ్యాఖ్యానమాప్తాభూత్

ఇట్లు అశ్విసీదేవతలచే జేయబడిన నాడినక్షత్రమాలయును

నీగ్రంథము శ్రీకృష్ణసూరిచే జేయబడిన నాడినిరూపణం

బను వ్యాఖ్యానసహితముగ ముగిసెను

శ్రీ రస్తు

అశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నా డీ నిర్ణయము

—: * :—

నాడున్నతి ప్రకరణము

శ్లో॥ యేవై యావద్వికారాః ప్రకృతివికృతయోయాశ్చ తేషాంజనిత్రీ
యే దేవాశ్చక్షురాదేరథనకలమిదం యత్సమూహైర్విస్మృతైః
యత్సంక్షోభాత్రిమా ర్తిః ప్రథితమికాయతః సాలనాదిస్ససిద్ధా
సామూల్యాభ్యాజనేభ్యోవితరతుసుసుఖ ముక్తయేనశ్చభూయాత్ ।

వ్యా॥ అద్యం తావన్నాడికావిజ్ఞానాదేవనాతప్రభృతిజనితానా
మామయానాం సాధాసాధ్యసభేదకక్షానం ప్రాప్యతే అతివప రన్నిరూ
ప్యతి ఇతి ॥

తా॥ వైద్యుఁడు ప్రథమంబున వాటిపిత్రాది వైషమ్యములచే
జనించుడివ్యాధుల సాధ్యాసాధ్యంబులను తత్త్వవ్యాధి భేదంబులను
నెఱుంగుటకు నాడిజ్ఞానమే మూలకారణముగ నుండును అట్టి నాడిగతి
విశేషజ్ఞానము కలిగెనేని రోగస్వరూపంబులు దెలిసికొని తగిన చికిత్స
జేయదగును కావున ఆనాడుల స్వరూపంబులను దెలియజేసెదను.

శ్లో॥ కందమధ్యే స్థితా నాడి సుఖమ్నైతి ప్రకీర్తితా ।

తిష్ఠంతే పరితస్సర్వాశ్చ క్రేస్తీన్నాడికా స్తతః ॥

తా॥ శరీరమునందలిమూలాభారమధ్యంబున సుఖమ్ను యను
నొకనాడి యున్నయది మఱియు వచింపంబోయెడి ఇడాపింగళాది
నాడు లీసుఖమ్నూనాడిని చుట్టుకొని యుండును.

శ్లో॥ సార్థత్రితోట్యో నాడ్యో హి ఘూలాస్సూక్త్యాశ్చ జేహీనామ్ ।

నాభికష్టనిబద్ధాసా స్తీర్యగూర్ధ్వమధఃస్థితాః ।

తా॥ మనుజుల దేహంబున స్థూలసూక్ష్మంబులగు మూడుకోట్ల యేబదిలక్షల నాడు లున్నయని, ఆనాడులు మూలాధారంబు నాశ్రయించి కొన్ని యూర్ధ్వభాగంబునను కొన్ని యధోభాగంబునను మఱికొన్ని తిర్యగ్భాగంబునను వ్యాపించియున్న యవి,

శ్లో॥ తిగ్రః కోట్యోర్ధ్వకోటిచ యాని భోమాని మానుషే ।

నాడీముఖాని సర్వాణి, ఘర్మబిందుం తురంతి చ ।

తా॥ మఱియు పై నాడుల నాశ్రయించి మూడుకోట్ల యేబదిలక్షల రోమంబు లున్నయవి, ఆరోమంబు లే నాడులకు ముఖంబు అనంబడును, అందుండియే జెతుట ప్రవించును,

శ్లో॥ నానానాడీప్రసవగం సర్వభూతాస్తరాత్మని ।

ఊర్ధ్వమూలమథశ్శాఖం వాయుమాన్దేణ సర్వగమ్ ।

తా॥ మనుజుల దేహమందు పైని జెప్పిన నాడుల కాధార భూతంబై పరబ్రహ్మవ్యరూపమగు నా సూక్ష్మవాయువు గలదు, అది ప్రాణాదివామువుల ద్వారా దేహమంతటకు వ్యాపించుచుండును,

శ్లో॥ ద్విసప్తతిరహస్రాణి నాడ్యస్సూర్యాయుగోచరాః ॥

కర్మమాన్దేః సుషిరా స్త్రిగ్యంచ సుషిరాత్మికాః ॥

తా॥ ఈపై నాడులలో జెబ్బది రెండువేల నాడులు వాయు సంచార యోగ్యంబులై యుండును, మఱియు, ఆనాడులు వాయు మార్గద్వారా పునరావృత్తి ప్రాపక కర్మరూప ఛిద్ర విశిష్టాబులై తిర్వగతరంధ్రప్రధానభూతంబులుగ నుండును,

శ్లో॥ తర్పయంతి రపైదేహం వద్యస్తాయైర్వాల్లవమ్ ।

ద్వాసప్తతిసహస్రం తు తాసాం స్థూలాః క్రకీర్తాః ॥

తా॥ నదులు నిజజలములచే సాగరంబును సమృద్ధి గావించుచందంబున పై నాడులు దేహిశేవించెడి యన్న సానాడుల రసంబులచే

జేహంబును వృద్ధిని జేయుచున్నవి. అంతు వెయ్యిన్ని జెల్పబడినాడులు
స్థూలనాడులుగ నున్నయవి.

శ్లో॥ జేహే ధమన్యో ధన్యాస్తాః పంచేంద్రియగుణావహః ।

నాభికందస్థితాస్తాస్తు నాభా చక్రే ప్రవేష్టితాః ।

తా॥ పై నాడులలో శబ్దప్పర్యయాపరసగంధార్థక పంచేంద్రియ
గుణగ్రాహకంబులగు నాడులే మిగుల శ్రేష్ఠంబులుగ నుండును.
అయ్యైదునాడులును మూలాధారంబు నాశ్రయించి నాభిచక్రంబునం
బ్రవేశించి యున్నయవి.

శ్లో॥ తాసాంచ సూక్ష్మసుషిరాణి శతాని సప్త స్వచ్ఛాని యైరస
కృతస్సరసం వహద్భిః । ఆప్యాయతే వపురిదం హిస్వణామ
మిషామిమ్భస్సృప్వద్భిరివ సింధుశ్చైత్తైస్సముద్రమ్ ।

తా॥ పై నజెప్పఁజిన స్థూలనాడుల నాశ్రయించి నిర్మలమైన
యేడుసూర్ల ప్రధాననాడులు సూక్ష్మచిద్రములతోఁ గూడియుండును.
ఇవి ప్రతిదినము మనుజులు భజించెడి యన్నసానాడుల రసమును
వహింపుచు సముద్రము నానావిధ సదులచే నాప్యాయమును బొందు
చందంబున శరీరమును వృద్ధిఁజేయుచున్నవి.

శ్లో॥ ఆపాదతః ప్రశృతి గాత్రమ శేషమాసామామస్తకాదపిచ నాభి
పురఃస్థితేన । ఏతస్మదంగ ఇవ చర్మచయేన బద్ధంకాయం
వృణా మిహ సిరాశతసప్తకేన ॥

తా॥ మూలాధారంబు నాశ్రయించి పాదము మొదలు శిరము
పర్యంతము వ్యాపించియుండెడి యేడుసూర్ల నాడులచే మనుష్య
జేహము మృదంగము చర్మముచే గట్టంబడియుండు తెఱంగున
బంధింపఁబడి యున్నయది.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా చైవ సుషుమ్నాచ చ సరస్వతీ ।

హతుణీ చైవ పూషాచ హస్తీహ్వయశస్వినీ ॥

ఆత్మతాత్పర్యసహితము

విశ్వోదరీ కుహూశ్చైశ్శంఖనీచ పయస్విని ।

అలంబుసాచ గాంధారి ముఖ్యాశ్చైశ్చతాశ్చక్లిర్దశ ॥

తా॥ పైనాడులలో ఇడ పించళ సుషుమ్న సరస్వతి వాః
పూష మాస్తి జిహ్వ యశస్విని విశ్వోదరీ కుహూ శంఖని పయసి
అలంబుగ గాంధారి అను నీపదునాలుగు నాడులు ముఖ్యంబుల
నుండును.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా చైవ సుషుమ్నాచ సరస్వతీ ।

గాంధారి మాస్తిజిహ్వచ కుహూః పూషా యశస్విని॥

చారణాలంబుసా విశ్వా శంఖనీచ పయస్విని ।

ఏతాః ప్రాణవహా నాడ్యో జీవకోశే ప్రతిష్ఠితాః ॥

తా॥ నామాంతరములుగల పై పదునాలుగు నాడులును
వాహినులై జీవకోశంబునం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నయవి.

శ్లో॥ తత్ర ప్రధానా నాడ్యస్తు ధశ వాయు ప్రవాహితాః ।

తా॥ పై పదునాలుగు నాడులలో పది ప్రాణాదివాయుః
నులై యుండుటవలన నవి మిగుల ప్రధానంబుగ నుండును.

శ్లో॥ ఇడాపింగళయోశ్చైవ సుషుమ్నా చోర్ధ్వగామినీ ।

గాంధారి మాస్తిజిహ్వచ ప్రసారగమనేఢితా ॥

అలంబుసాయశస్విన్వ్యా దక్షిణాంగే సమన్వితే ।

కుహూశ్చ శంఖనీ చైవ వామాంగే చావలంబితా ॥

ఏతాసు దశనాడిభు నానాకార్యప్రసూతితా ॥

తా॥ ఇడ పింగళ సుషుమ్న యను నీమూడూ నాడులు
మునం దూర్ధ్వగామినులై యుండును గాంధారి మాస్తిజిహ్వ
నాడులు చేతులు మొదలగునవి చాచుటకును ముడఁచుటకు
యుక్తంబులై యుండును అలంబుగ యశస్విని యను రెండనా
దక్షిణాంగంబునను కుహూ శంఖని యను నాడులు వామాంగం

వ్యాపించియుండును. అప్పదినాడులలో మధ్యమంబున నుండెడి పూష
యను ప్రసూతికానాడి సమస్తకార్యంబులను జేయుచుండును.

శ్లో॥ ఇదాచ వామనాసాయాం దక్షిణే పింగళా మతా ।

సుఖమ్నా బ్రహ్మరంధ్రేచ గాంధారి వామచక్షుషి ॥

దక్షిణే హస్తాశ్చ పూషా కర్ణైశ్చైవ దక్షిణే ।

వామే యశస్విని జ్ఞేయా ముఖే చాలంబుసా మతా ॥

కుహూశ్చ లింగమూలే న్యూచ్ఛంభినీ శిరసోపరి ।

ఏవం ద్వారం సమాశ్రిత్య నిష్క్రంతి దశనాడికాః ॥

తా॥ వామనాసికయందు ఇడయు, దక్షిణనాసికయందు పింగ
ళయు, బ్రహ్మరంధ్రంబున సుఖమ్నయు, వామనేత్రంబున గాంధా
రియు, దక్షిణనేత్రంబున హస్తాశ్చయు, దక్షిణకర్ణంబున పూషయు,
వామకర్ణంబున యశస్వినియు, జ్ఞేయాయం దలంబునయు, శిశ్నంబున
కుహువు, శిరంబున కుచ్ఛనియు వ్యాపించియుండును.

పదినాడులను ఆశ్రయించి యుండెడి పదివాయువులు

శ్లో॥ ప్రాణోఽశ్చ సూనశ్చ ఉదానో వ్యాన ఏవచ ।

నాగః కూర్మోఽథ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః ॥

ఏతే నాడిభి సర్వాసు చరంతి దశవాయవః ।

ఏతేభు వాయవః పంచ ముఖ్యాః ప్రాణాదయః స్మృతాః ॥

తేభు ముఖ్యతమా వేతో ప్రాణాపానా సరోత్తమే ।

ప్రాణ ఏవైత యోగ్యుఖ్య స్సర్వప్రాణభృతాం సదా ॥

తా॥ ప్రాణము, అపానము, సమానము, ఉదానము, వ్యానము,
నాగము, కూర్మము, కృకరము, దేవదత్తము, ధనంజయము అను
పది వాయువులు సర్వనాడులయందును సంచరించుచుండును అయిన
నిప్పదివాయువులలో ప్రాణాదిపంచవాయువులు ముఖ్యంబులుగను,

అందు ప్రాణాపానంబులు మిగుల ముఖ్యంబుగను వానితో ప్రాణ మర్థంతముఖ్యంబుగను నుండును.

శ్లో॥ శబ్దగ్రహః శ్రుతౌ నాడీ రూపగ్రహః చ తోచనే ।
 గంధగ్రహః నాసికాయాం రసనాయాం రసావహః ॥
 ఏవం త్వక్షు స్పర్శవహః శబ్దకృద్ధృదయాన్మృతే ।
 మనోబుద్ధ్యాదికం సర్వం శృద్ధయేషు ప్రతిష్ఠితమ్ ॥
 పురీతత్యాం మనఃస్థిత్యా నిద్రా సమభిజాయతే ।

తా॥ కర్ణంబులయందు వ్యాపించియుండు నాడులు శబ్దగ్రాహకంబులుగను, నయనంబులయందుండునవి రూపగ్రాహకంబుగను, నాసికయందుండునవి గంధగ్రాహకములుగను, జిహ్వయందుండునవి రసగ్రాహకముగను, చర్మమునందుండునవి స్పర్శగ్రాహకముగను, శృద్ధయము ముఖము వీటియందుండునవి శబ్దోచ్ఛారణమునకును నుపయుక్తముగ నుండును. మనస్సు బుద్ధి ఇవి శృద్ధయంబున ప్రతిష్ఠింపబడి యుండును. పురీతతయను నాడీయందు మనస్సు లీనంబయ్యె నేని అప్పుడా సరునికి నిదురపట్టును.

వాక్యం॥ అన్యథాం నామాన్యపి శౌచదాయమ్ ।

తా॥ పైని జెప్పబడిన పదునాలుగు నాడీనామములును గాక యితర నాడుల నామంబులు “శౌరద” యను గ్రంథమునందుం జెప్పబడియున్నవి.

శ్లో॥ గాంధారి హస్తజిహ్వఖ్యా సపూషాంబుసా మతా ।
 యశస్విని శంఖరీచ కుహూస్సుస్సప్తనాడయః॥
 వాక్యం॥ తాసాం స్థితిశ్చరూపం యోగార్ణవే ॥

తా॥ గాంధారి హస్తజిహ్వ పూష అంబుస యశస్విని శంఖరీచ కుహూవు అను నామంబులుగల యేడునాడుల స్వరూపంబును స్థితియు యోగార్ణవమను గ్రంథమునం జెప్పబడి యున్నది.

శ్లో॥ ఇదాపృథ్వే తు గాంధారి మయూరగళసన్నిభా ।

సవ్యపాదాదినేత్రాంతా గాంధారి పరిక్షిప్తతా ॥

తా॥ గాంధారియనునాడి మయూరగళవర్ణము గలదియై ఇద యను నాడికి పృష్ఠము నాశ్రయించి సవ్యపాదము మొదలు నేత్రాంత మువఱకు వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ ఈ స్తిజహ్వోత్పలప్రేతౌ నాడి తస్యాః పురః స్థితా ।

సవ్యభాగస్య మూర్ధాది పాదాంగుష్ఠాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ ఈ స్తిజహ్వయనునాడి నల్లకలువ వర్ణము గలదియై ఇద యను నాడికి ముందుభాగము నాశ్రయించి సవ్యభాగమున శిరస్సు మొదలు పాదాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ పూషాతు పింగళాపృథ్వే నీలజీమూసన్నిభా ।

యామ్యభాగస్య నేత్రాంతా యావత్పాదతలం గతా ॥

తా॥ పూషయను నాడి నల్లనిమేఘచ్ఛాయగలదియై పింగళ యనునాడికి పృష్ఠభాగమునుండి దక్షిణభాగమున పాదాంగుష్ఠము మొదలుకొని నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ అలంబుసారక్తవర్ణా నాడి తస్యాః పురః స్థితా ।

పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య నేత్రాంతం దక్షిణే శ్రితా ॥

తా॥ అలంబుసయనునాడి రక్తవర్ణము గలదియై పింగళ యను నాడికిముందుభాగము నాశ్రయించుకొని కుడిపాదాంగుష్ఠము మొదలు నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ యశస్వినీ శ ఖవర్ణా పింగళా పూర్వదేశికా ।

పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య దక్షిణమూర్ధాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ యశస్విని యనునాడి శ ఖవర్ణము గలదియై పింగళయను నాడికి పూర్వభాగము నాశ్రయించుకొని దక్షిణభాగమునందు పాదాంగుష్ఠాంతము మొదలు శిరంబువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ గాంధారిశ్చ సరస్వత్యా మధ్యస్థా శంఖసి మతా ।

సువర్ణవర్ణా పాదాదికర్ణాంతా నవ్యభాగకే ॥

తా॥ శంఖసి యనునాడి స్వర్ణవర్ణము గలదియై గాంధారి సరస్వతి యను నాడలకు మధ్యము నాశ్రయించుచున్న పాదము మొదలు కర్ణాంతమువరకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ కుహూః ప్రోక్తా శ్వేతవర్ణా వాకుణీపూషమధ్యగా ।

పాదాంగుస్తాదిమూర్ధాంతా యామ్యభాగే కుహోర్మతా ॥

తా॥ కుహూ అనునాడి శ్వేతవర్ణము గలదియై వాకుణీ పూష యను నాడల మధ్యము నాశ్రయించుకొని యామ్యపాదాంగుస్తము మొదలు శిరస్సువరకును వ్యాపించియుండును.

పాశ్వా॥ రావనా సరస్వతీ విశోదరీ శంఖసి ఏతా అపి ప్రధానత్యే నోక్తాః ఉక్తాః చ ॥

తా॥ రావన సరస్వతీ విశోదరీ శంఖసి యనునాడులును ప్రధానములుగాఁ జెప్పఁబడియున్నవి.

శ్లో॥ మాక్షిమాగ్ధే సుఖమ్నా సా బ్రహ్మరంధ్రేతి కీర్తితా ।

అవ్యక్తా సాచ విజ్ఞేయా సుఖమ్నా వైష్ణవీ స్థితా ॥

తా॥ సుఖమ్న యనునాడి మాక్షిమార్గమునం దుండుటచే బ్రహ్మరంధ్రంబని చెప్పఁబడును. అన్నాడి విష్ణుజేవతాకమై అది వ్యక్తముగ నుండును.

శ్లో॥ తాసాం తిగ్రః ప్రధానాస్తు తిగ్ర్యప్యేతో త్రమా నతా ।

ఇదాచ సింగళా చైవ సుఖమ్నా చ తృతీయాకా ॥

తా॥ పైనిజెప్పఁబడిన పదినాడులలో ఇద సింగళ సుఖమ్న యను మూఁడు నాడులును ప్రధానములుగ నున్నయవి. వాటిలో సుఖమ్న యనునాడి ఉత్తమోత్తమముగ నుండును.

శ్లో॥ తత్రైవా వామతో యాతి ద్వితీయా దక్షిణే తథా ।

మధ్యే వాయుచక్రం నిర్వాత్రిభిస్తుబ్ధం గతాగతమ్ ॥

తా॥ ఇడ యనునాడి యెడమపార్శ్వమునందును పింగళయను నాడి కుడిపార్శ్వమునందును సుషుమ్న యనునాడి యీనాడులకు మధ్యంబునను నుండుటయగాక యిమ్మూడూ నాడులయందును తలవ్యముగ నుంచరించడి వాయుమార్గము గలిగియుండును,

ఇడాపింగళానాడిస్వరూపణు

శ్లో॥ ఇడాచ శంఖచంద్రాభౌ తస్యా వామే వ్యవస్థితః ।

పింగళాసితరక్తాభౌ దక్షిణం పార్శ్వమాశ్రితా ॥

తా॥ ఇడ యనునాడి శంఖమువలెనుచంద్రునివలెను బ్రకాశించుచు సుషుమ్న యనునాడికి వామభాగమునందుండును పింగళయను నాడి నలుపు ఎఱుపుగల మిశ్రవర్ణము గలదియై ప్రకాశించుచు సుషుమ్నానాడికి దక్షిణభాగము నాశ్రయించి యుండును,

శ్లో॥ చంద్రస్ఫూర్తో మకుచ్చైవ త్రయస్త్రిగుప్తవస్థితాః ।

తథా రజస్తమగ్నత్వం రాత్ర్యహఃకాల ఏవచ ॥

తా॥ ఇడియనునాడి చంద్రదేవతాకమై రజోగుణ ప్రధానమై యుండుటయగాక రాత్రిరూపఖండకాలయు క్తముగ నుండును పింగళయనునాడి సూర్యదేవతాకమై తమోగుణప్రధానమై యుండుటగాక లహః కాలస్వరూపఖండ కాలయు క్తముగ నుండును సుషుమ్న యనునాడి వాయుదేవతాకమై గత్త్వగుణ ప్రధానమయియుండుటయగాక అఖండకాలంబు క్తమయి యుండును,

శ్లో॥ ఇడా దోషమయీ ప్రోక్తా పింగళా వహ్నిరూపిణీ ।

జాయ్యాగ్నేయీ సుషుమ్నా చ బ్రహ్మద్వారపథానుగా ॥

తా॥ దోషరూపమగు ఇడయను నాడియు తేజోరూపమగు పింగళయను నాడియు వాత్స్యగ్ని రూపమగు సుషుమ్న యనునాడియు బ్రహ్మద్వారము నాశ్రయించుకొని యుండును.

శ్లో॥ పద్మకోశప్రతికాశం సుషిరైశ్చ విభూషితమ్ ।

హృదయం తద్విజానీయా ద్విశ్వస్యాయ తనం హి తత్ ॥

తా॥ తామర మొగ్గవలె అగ్రమునందు రక్తధములు గలిగి
శోభింపబయి నాభికూర్వముగ నుండెడి హృత్పుండరీకము
బ్రహ్మమునకు నివాసస్థానముగ నున్నది,

శ్లో॥ దక్షిణా పింగళా నాడి వహ్నిమండలగోచరా ।

దేవయానమితి జ్ఞేయా పుణ్యకర్మాను సావితీ ॥

తా॥ యజ్ఞాదిపుణ్యకర్మలు చేసినవారిని పింగళ యనునాడి
మూలాధారమునుండి వెడలి హృత్పుండరీక దక్షిణభాగముగ శిరం
బున నుండెడి సహస్రారమను చక్రము నాధారపఱచుకొని వహ్ని
మండలము వఱకు వ్యాపించి అర్చిరాని మార్గముగ దేవలోకమును
జెందునట్లు చేయును,

శ్లో॥ ఇడాచ తామనిశ్వాసా సోమమండల గోచరా ।

పితృయానమితి జ్ఞేయా వాసుమాశ్రిత్య తిష్ఠతి ॥

తా॥ పితృలోకప్రాప్తి హేతుభూత మగు సత్కర్మములు
చేసినవారిని ఇడయను నాడి మూలాధారమునుండి వెడలి హృత్పుం
దరీక తామభాగముగ శిరంబుననుండెడి సహస్రారచక్రము నాధార
పఱచుకొని చంద్రమండలమువఱకును వ్యాపించి భూమాదిమార్గ
ముగ పితృలోకమును జెందునట్లుచేయును, ఈ ఇడ పింగళయను
నాడులే ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసముల కాధారభూతంబులై యున్నయవి,

శ్లో॥ గుదస్య పృష్ఠభాగేఽస్మిన్ వీణాదండస్య దేహాశ్శుత్ ॥

దీర్ఘాసిమూర్ధపర్యంతం బ్రహ్మదండేతి కథ్యతే ॥

తా॥ గుదస్థానము మొగలు శిరస్సువఱకు వ్యాపించి వీణా
దండాకారంబుగనుండెడి యస్థి బ్రహ్మలోకప్రాప్తి హేతుభూతమగు
సుషుమ్నానాడి కాధారమగుటచే బ్రహ్మదండ మనంబడును,

శ్లో॥ తస్మాత్ సమీరం సూక్ష్మం బ్రహ్మనాడితి సూరిభిః ।

ఇదాపింగళయోగ్యధ్యే సుషుమ్నా సూక్ష్మరూపిణీ ॥

తా॥ బ్రహ్మలోక ప్రాప్తిక పేతుభూతమగు దహరాద్యుపాసన చేసినవారికి సూక్ష్మరూపమగు సుషుమ్న నాడి మూలాధారము నుండి ఇడ పింగళు మధ్యమమునుండి వెడలి సూక్ష్మరూపమై వీణా దండాకారంబుగ నుండెడి వీఁపు ఎముక ద్వారమునందుఁ జొచ్చి సహస్రారచక్రమను బ్రహ్మరంధ్రము మూలముగ సూర్యమండలము వఱకు వ్యాపించి బ్రహ్మలోకమును గలంగఁజేయును.

శ్లో॥ సర్వం ప్రతిష్ఠితం యస్మిన్ సర్వగం సర్వతోముఖమ్ ।

తస్మా మధ్యగ తాస్సూర్యస్సమాగ్నిపరమేశ్వరాః ॥

భూతా లోకా దితః క్షేత్రం సముదాః పర్యతాత్మలాః ।

ద్వీపాశ్చ నిమ్నగా వేదాశ్చాస్త్రవిద్యాకులూతరాః ॥

స్వరమంత్రపురాణాని గుణాశ్చైతాని సర్వకః ।

బీజజీవాత్మక స్తేషాం క్షేత్రజ్ఞాః ప్రాణవాయవః ॥

సుషుమ్నాంతర్గతం విశ్వం తస్మిన్ సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥

తా॥ సర్వప్రపంచాత్మకపరంజ్యోతిః స్వరూపియగు బ్రహ్మమీ సుషుమ్న నాడియందే నివసించుచుండును. మఱియు నీనాడి నానా మార్గములు గలిగి బహుముఖంబులతో వ్యాపించును. ఈ నాడియే శుద్ధబ్రహ్మమునకు రూపాంతరములుగ నుండెడి సూర్యచంద్రాగ్ని పరమేశ్వకులకును, పృథివ్యాది పంచభూతంబులకును, చతుర్దశ భువనంబులకును, ప్రాగాదిదశదిక్కులకును, కాశ్యాదిధర్మ క్షేత్రములకును, లవణాది సప్తసముద్రములకును, మేర్వాదిపర్వతములకును, రత్నాది శిలలకును, సప్తదీపములకును, గంగాది నదులకును, వేదములకును, మీమాంసాది సకలశాస్త్రములకును, చతుష్షష్ఠివిద్యలకును, బ్రాహ్మణాది ఋతులకును, అకారాదివర్ణంబులకును, ఉదాత్తాది సర్వములకును,

కష్టమోటి మహామంత్రములకును బ్రహ్మాదిపురాణములకును శత్రుత్వ
రజస్తమోగుణములకును మహాచాదిచతుర్వింశతి తత్వములకును
కీర్తినికిని తేత్రజ్ఞునికి ప్రాణాదిపంచబాయువులకును నాగాద్యుప
బాయువులకును సమస్త ప్రపంచమునకును ఆధారబుగ నున్నయది.

నాడ్యత్వత్తి ప్రకరణము - ముగిసెను

అష్ట ధాతువుల స్థాననిర్ణయము

—! * :—

శ్లో॥ (ఆయుర్వేదే) ఆథాన్యత్సం. ప్రవత్స్యామి సంక్షిప్తం సూక్త
ముత్తమమ్ । ఆయుర్వేదోపదేశేఽస్మిన్నష్టథా తు నిగద్య
తే॥ నాడ్యోఽష్టే పాణిపాత్కంఠనాసాసాంతం సమాశ్రి
తాః । కరయోః పాదయోర్హృణమూలయోః కంఠమూ
లయోః ॥

తా॥ ఆయుర్వేదమునందు సంతేషముగ వచియింపఁబడిన అష్ట
ధాతు స్థానంబుల విశదముగ వక్కాణింపఁగల అని యెన్ని యనిన
కాస్తద్వయమునందుండు నాడులు 2 పాదద్వయమునందుండునాడులు
3 కంఠమున కుభయపార్శ్వములందుండు నాడులు 2 నాసిక కిరు
ప్రక్కలందుండు నాడులు 2 ఇట్లు పైని జెప్పఁబడిన స్థానంబులం
కుండునాడు లెనిమిదివిధంబు అని యెఱుంగవలయును.

నా డీ స్థా న ము లు

శ్లో॥ పాదయోర్హృడి కాస్థానం గుభిస్త్వాంగులి తాత్రయమ్ ।
హస్తయోస్తు ప్రకోష్ఠాస్తేమణిబద్ధేఽఙ్గుళిత్రయమ్ ॥
కంఠమూలేఽఙ్గుళిద్వంద్వం నాసామూలేఽఙ్గుళాధికమ్ ।
స్థానాన్యేతాని నాదీనాం తేషు ప్రాణో వ్యవస్థితః ॥

తా|| సాదగతనాడులు గుల్ఫప్రదేశము అవంగా చీ మండల క్రిందుగ మూడు అంగుళముల పరిమిత స్థానమునందును హస్తగ నాడులు ప్రకోస్తావ్రతమునందలి నుణ్ణిట్లునకు క్రిందుగ మూడు అంగుళముటప్రదేశమునందును కాసామూమునందాశయించియుండ నాడులు ఏ శాంగుళ పరిమిత స్థానమునందును కంతమూమునందుండ నాడులు రెండు అంగుళముల నిడుపుగల స్థానమునందు నుండునుగా నిట్లు నాడీస్థానముల నెఱుగవలయును ఈ యెనిమిది స్థానముల న ప్రాణనాడులు ఆశ్రయించి యుండును

సిరాదిస్వయానము

శ్లో|| పత్రరేఖానిభా భిన్నా సూక్ష్మా వపుస్మిరాశిః |

మృణాళనాళకాయాపాశ్రోతాంసి సర్వదేహగాః |

తా|| సన్ననరములు అకులయందలి రేఖలచందంబున మిగుల సూక్ష్మమగుచు శరీర మంతయు వ్యాపించియుండును బోలునరములు తామరనాళముల తెఱఁగున శరీరంబంతయు వ్యాపించి యుండును

నాడీ నిదానము

శ్లో|| నాడీ మంగుష్ఠమూలాధస్త్వై శేద్దక్షిణగే కరే |

జ్ఞానార్థం రోగిణో వైద్యో నిజదక్షిణాపాణినా |

తా|| వైద్యుడు రోగిసంబంధమగు దక్షిణ హస్త యొక్క అంగుష్ఠమూలమును అవంగా కూర్చరప్రదేశమునకు వెనుక నుండు అంగుళస్థానమును తనకుడిచేతితో నిదానమును చూడవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో|| సప్తేన రోగధృతి కూర్పరభాగమధ్యం వీధ్యాథ దక్షిణకరాం
గుళికాత్రయేణ | అంగుష్ఠమూలమధి పశ్చిమభాగమధ్యే
నాడీ ప్రభంజనగతిం సతతం పరీక్షేత్ |

తా॥ వైద్యుడు రోగియొక్క దక్షిణహస్తమును మోచేయి మొదలుకొని తన బామహస్తముచే జక్కగపిసికి అహస్తముయొక్క అంగుష్ఠ మూలమునందలి లోభాగ మధ్యమును తన దక్షిణాంగుళి త్రాడుముచే సనావాదగతిని బరీక్షించి రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

మ తా స్త రే

శ్లో॥ ఈషద్వివామితకరం వితతాంగుళీకం ।

బాహు ప్రసార్య రహితం పరిక్షిడనన ॥

తా॥ హస్తనిదానమును తెలుసుకొనునపుడు రోగియొక్క హస్తమును పిసికి మెటికలు విడిచి చేయిచాచించి అంగుళముల పట్టువదలించి నిదానము నెఱింగి రోగము తెలిసికొనవలయును.

వైద్యునికర్తవ్యము.

శ్లో॥ స్థిరచిత్తః ప్రశాంతాత్మా మనసా చ విశారదః ।

స్మృతేదంగుళిభిర్పాడీం బాసీయాద్దక్షిణే క రే ॥

తా॥ నేర్పరియగు వైద్యుడు నాడిని చూచునపుడు శ్వస్థ చిత్తుడై ఆత్మను మనస్సును శాస్త్రపఠించికొని రోగియొక్క దక్షిణ హస్తమును తన మూడువేళ్ళతో పట్టిదోషమును తెలిసికొనవలయును.

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ ప్రాతః కృతః సూచారః కృతాచారః పరిగ్రహమ్ ।

సుఖానీనస్సుఖానీనం జరితార్థముపాచరేత్ ॥

తా॥ వైద్యుడు ప్రాతఃకాలమునందు స్నానసంధ్యావందనాది ప్రకృత్యముల నొనర్చుకొని పరిశుద్ధుడై సుఖానీనం జగు రోగిజడకేగి తానును సుఖముగ గూర్చుచున్న పాడై రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

నాడిపరీక్షా కాలము

శ్లో॥ ఈషద్విసప్రమక్ష్మశకూర్పరవామిభాగహస్తే ప్రసారితనదం
గుళిసాధికే చ । అంగుష్ఠమూలపరిపశ్చిమభాగమధ్యే నాడిం
ప్రభాతసమయే ప్రథమం పరీక్షేత్ ॥

తా॥ వైద్యుఁడదయకాలమునందు రోగియొక్క చాఁచినట్టి
హస్తమందుండుమణిఁగట్టునకు వెనుకఁగట్టున నూడిపట్టి నాడినిపరీక్షించు
పరిణామము.

స్త్రీపురుషనాడివివక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీకామూర్ధ్వముఖః కూర్మః పుంసాం పుశరధోముఖః ।

అతః కూర్మస్యతిశ్రాంతార్సర్వతైష వ్యతిక్రమః ।

లక్ష్మ్యతే దక్షిణే పుంసాం యాచ నాడివిచక్షణైః ।

కూర్మభేదేన వామానాం వామే చైవావలోక్యతే ॥

తా॥ స్త్రీలకు నాభికూర్మము ఊర్ధ్వముఖంబుగను పురుషులకు
అధోముఖంబుగ నుండుటచే స్త్రీపురుషులకు నాడులు వ్యత్యాసముగ
నుండునుగాన స్త్రీలకు ఎడమహస్తమునందును పురుషులకు కుడి
హస్తమునందును నాడి పరీక్షింపవలయును.

మతాస్తరే

శ్లో॥ కరమూలే పాదమూలే నాడి వహతి దృశ్యతామ్ ।

నారీణాం వామభాగే చ పుంసాం దక్షే తు శోభయత్ ॥

తా॥ హస్తమూలమునందును పాదమూలమునందును నాడి
నుంచరించుచుండును గాన స్త్రీలకువామహస్తమునందును పురుషులకు
దక్షిణహస్తమునందును పరీక్షింపవలయును.

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ ప్రాయస్సుటా శ్శవతి వామకరే వధూనాం పుంసాం చ
దక్షిణకరే తదియం పరీక్షామ్ ॥

తా॥ స్త్రీలకు వామహస్తమునందును, పురుషులకు దక్షిణ
హస్తమునందును నాడి స్పృష్టముగ నుండును.

మ తా న్త రే

శ్లో॥ వామభాగే స్త్రీయా యోజ్య నాడీ పుంసస్తు దక్షిణే ।

ఇతి ప్రోక్తం మయా దేవి సర్వదేహేషు దేహినామ్॥

తా॥ స్త్రీలకు ఎడమహస్తమునందును పురుషులకు కుడి
హస్తమునందును నాడిని పరీక్షింపవలయు నని పాశ్చాత్యులలో సకల
శ్వకుండు వచించెను.

కేవల స్త్రీనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీణాం భిషగ్యాచహస్తే వామపాదే చ యత్కృతః ।

శాస్త్రేణ సంప్రదాయేన నిధాన్వానుభవేన వై ।

పరీక్షే దత్నవచ్చాసా వభ్యాసాదేవ జాయతే॥

తా॥ వైద్యుండు స్త్రీలయొక్క యెడమహస్తమునందును,
ఎడమ పాదమునందును శాస్త్ర సంప్రదాయ స్వానుభవములచే పరీ
క్షింపవలయును. రత్నపరీక్షాజ్ఞానము అభ్యాసమువలనఁ గలిగినట్లు
నాడీపరీక్షానముకూడ అభ్యాసమువలననే కలుగను.

నాడీపరీక్షా క్రిమము

శ్లో॥ వారత్రయం పరీక్షేత్ ధృత్వా ధృత్వా విముంచయేత్ ।

విమృశ్య బహుధా బుభ్యారోగవ్యక్తి వినిర్దిశేత్ ।

తా॥ రోగియొక్క నాడిని పలుమార్లు పట్టి విడుచుచు బుద్ధిచే
సాగుగ మూల మాంధ్య పరీక్షించి రోగ విట్టిదని నిర్దేశింపవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ అంగుళిత్రయైః స్పృష్ట్యైః క్రమాద్దోషత్రయోద్భవైః ।

మందాం మధ్యగతాం తీక్షణాం త్రిభిద్దోషైస్తు లక్షయేత్॥

తా॥ రోగియొక్క నాడిని వైద్యుడు తనయొక్క మూఁడువేళ్ళచే స్పృశించి వాతము పిత్తము కఫము వీటియొక్క గతులను శ్రమముగ మంద మధ్యమధ్యమతీక్షణములుగ తెలిసికొనవలయును వాతపిత్త కఫములే త్రిదోషములు వీటిని వైద్యుడు సూక్ష్మదృష్టిచే నెఱుంగవలయును.

పాదగతనాడి లక్షణము

శ్లో॥ జీవితం లాఘవం స్వాస్థ్యం జ్వరస్య చ నిమోచనమ్ ।

యస్తు ఘానాన్న ముచ్యేత పాదనాడి నిదర్శయేత్ ।

తా॥ ఆయువు శరీరలఘుత్వము శరీరస్వస్థత జ్వరనిమోచనము వీటి నెఱుంగుటకై పాదమునం దుండునాడిని పరీక్షింపవలయును.

హస్తగత నాడిలక్షణము

శ్లో॥ తిర్యగ్యవప్రమాణేన బహుతిచ నిజం వదమ్ ।

ఘాచితం జీవనిర్యాణం హస్తనాడి గళేచ యా ।

తా॥ ఏమనుజునినాడి హస్తమందుఁగాని లేక కంఠమందుఁగాని తిర్యగ్యవప్రమాణమయినను స్వస్థానమును వదలెనేని ఆమనుజుడు శరీరమును త్యజించునని యెఱుంగవలయును.

హస్తనాడి పరీక్ష

శ్లో॥ అజీర్ణం చామదోషం చ జ్వరస్యాగమనం త్సుఖమ్ ।

చూపిత్తకఫాక్ దుష్టాక్ హస్తనాడి నిదర్శయేత్ ।

తా॥ అజీర్ణము అమదోషము జ్వరాగమనము అఁకలి దుష్ట వాతము పిత్తము శ్లేష్మము అను వీనిని హస్తనాడివలన తెలిసికొనవలయును.

కంఠనాడి పరీక్ష

శ్లో॥ ఆగంతకజ్వరం తృప్త్యా మామూలం మైథునం క్షమమ్ ।

భయం శోకంచ కోపంచ కంఠనాడి నిదర్శయేత్ ।

తా॥ అగంతకజ్వరము దప్పి ఆయాసము మైథునము బడ
భయము శోశము శోపము అనునివి కంఠమునందుండు నాడి
నెఱుంగవలయును.

నా సా నా డీ ప రీ య

మరణం జీవితం కామం నేత్రరోగం శిరోవ్యథామ్ ।

శ్రావణా ముఖా రోగా నాసానాడీ నిదర్శయేత్ ।

తా॥ నాసికయందలి నాడివలన మరణము జీవితము కామము
రోగము శ్రవణరోగము తలనొప్పి ముఖరోగము వీటిని నెఱుంగ
యను.

కాలభేదముచే నాడిసంచార క్రమము

సాః శ్లేష్మములుతా నాడి మధ్యాహ్నా చాపిపై తిక్తి ।

అపరాహ్ణే వాతకీచ పునః పిత్త నివార్తయేత్ ।

తా॥ సాతః కాలమునందు నాడిశ్లేష్మయుక్తముగా మధ్యా
హ్నమునందు పిత్తయుక్తముగాను అపరాహ్ణమున వాతయుక్త
మగు అర్ధరాత్రిమందుమరల పిత్తయుక్తముగాను నడుచుచుండును

అజ్ఞాతృ నాడీలక్షణము

సవ్యస్పృశస్య భుక్తస్య కథా స్మృతావగాహినః ।

క్షుత్తుచార్తస్య సుప్తస్య నాడీ సమ్యక్ బుధ్యతే ।

తా॥ స్నానము చేసినవానికి భోజనము చేసినవానికి చూరు
లొని వారికి ఆంజలి దప్పి ఇవి గలవానికి నిదురబోవువానికినాడి
ముగ గమపడదు.

గ్రంథాంతరే

శైలాభ్యంగేచ సుప్తేచ శ్వాసై భోజనాంతరే ।

తథా స జ్ఞాయతే నాడీ యథా దగ్ధతరా నడి ।

తా॥ తైలాభ్యంగ మొనర్చుకొనినవానికిని నిద్రించి మేలు
కొనిన వానికిని భోజనము చేసినవానికిని నాడి జతిగంభీరముగు నది
చందంబున దెలియబడును.

ధమనీనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలభాగే యా ధమనీ జీవసాక్షిణీ ।

తచ్ఛేష్ఠయా సుఖం దుఃఖః జ్ఞేయం తాయస్య పణ్డితైః ॥

తా॥ మనుష్యులయొక్క అంగుష్ఠమూలమునందు, అనగా మణి
కట్టునకు పెరుక మూడంగుళముల ప్రదేశమునందు జీవసాక్షి యని
పేర్కొనబడు ధమనీ యను నాడి గలదు. దానియొక్క సడకచే
శరీరమునందుగల సుఖదుఃఖములను నాడీజ్ఞానులు దెలిసికొనియెదరు.

జీవసాక్షి నాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠస్య తు మూలే యా సా నాడీ జీవసాక్షిణీ ।

తస్యా గతివశాద్విద్యాత్సుఖం దుఃఖః శ్చ రోగిణామ్ ॥

తా॥ అంగుష్ఠమూలమునం దుండునట్టి నాడీ జీవసాక్షిణీయని
పేర్కొనబడును. దాని గమనాతిశయముచే రోగియొక్క సుఖ
దుఃఖంబులం దెలిసికొనవలయును.

నాడీపర్యాయశబ్దములు

శ్లో॥ స్నాయుర్నాడీ వసా హింస్రా ధమనీ ధామనీ ధరా ।

తంతుకీ జీవిరజ్ఞా చ సిరా పర్యాయపాచకాః ॥

తా॥ స్నాయువు వస హింస్ర ధమనీ ధామనీ ధర తంతుకీ జీవి
రజ్ఞ సిర ఇట్లు నాడులు తొమ్మిదివిధంబులుగ విలసిల్లును.

నాడీజీవతలు

శ్లో॥ షాతనాడీ భవేద్బ్రహ్మ సి త్రనాడీచ శంకరః ॥

శ్లేష్మనాడీ భవేద్విష్ణు శ్రీజీవా నాడీజీవతాః ।

తా॥ వాతసి త్రక ఫనాడుళుక క్రమముగ బ్రహ్మ శివ విష్ణువులు
దేవతలుగా నుండుట.

వాతాదినాడిస్థానములు వాతగుణములు

శ్లో॥ అగ్రే వాతవహా నాడి మధ్యే వహతి పిత్తలా ।

అంతే శ్లేష్మవికారేణ నాడి శ్లేష్మయా బుద్ధైశ్చదా ।

వాతాద్వక్రగతిర్నాడి పిత్తాదుత్పత్త్యగామినీ ।

కఫాన్మందగతిర్జ్వరేయా నన్ని సాతాదతిద్రుతమ్ ॥

తా॥ అగ్రమునందు వాతనాడి వాతము ప్రకోపముగ నుండు
నపుడు వంకరగా నడుచును పిత్తనాడి మధ్యమమందుండి పిత్తప్రకో
పమునందు కప్పవలె నెగిరెగిరి నడుచును కఫనాడి కడపటనుండి కఫ
ప్రకోప మగునపుడు మందముగ నడుచును, నన్ని సాతమునందు పైని
జెప్పిన మూడునాడులును అతిర్విరముగా నడుచును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ ఆదౌ ఛ వహతే వాతో మధ్యే పిత్తం తదైవ చ ।

అంతే చ వహతే శ్లేష్మ నాడికాత్రయిలక్షణమ్ ॥

తా॥ రోగి మౌళికట్టునందు తన తర్జనకి స్పృశించెడి నాడి వాత
మనియు మధ్యమాంగుళికి స్పృశించెడి నాడి పిత్తమనియు అనామి
కాంగుళమునకు స్పృశించెడి నాడి శ్లేష్మమనియు నాడిజ్ఞాతులు వచిం
చెదరు.

వాతాదినాడిగమనక్రమము

శ్లో॥ వాతే వక్ర తదను చపలా శ్లేష్మరోగే స్థిరాస్యా ।

త్సర్పారూప్రభవతి తదా వాతసిత్తప్రభావే ।

నాడి హంసీ కఫవవన యోగ్యురూ శ్లేష్మసిత్తే ।

ఛిన్నా నూత్నోపిచ విషమగదే నన్ని సాతే త్వలత్వో ॥

తా॥ వాతరోగమునందు నాడి వక్రముగను పిత్తరోగంబు నందు చపలముగను ఘరోగంబునందు స్థిరముగను నుండును. మరియు నాడి వాతపిత్త రోగంబున శర్పము తెలుగునను శ్లేష్మవాతరోగంబున రాజహంసవలెను శ్లేష్మపిత్తరోగమునందు మండుకమువలెను విషమ జ్వరమునందు తునుకలుగను నూత్నముగను నన్ని పాతము నందు అదృశ్యమై యనేక రీతులుగను నడుచును.

మతాంతరే

శ్లో॥ తృణం పురస్కరం కృత్వా యథా వాతో నహేచ్ఛలీ ।
శేషస్థం తృణమూదాయ పృథివ్యాం వక్రగా యథా ।
తథా మధ్యగతో వాయుః కృత్వా పిత్తం పురస్కరమ్ ।
శ్లేష్మస్థం కఫమూదాయ స డ్యాం వహతి సర్వదా ॥

పాశ్య॥ అ ఏవ పిత్తస్య చంచలా గతిర్వాయోరగ్రత్వాత్ ।
కఫస్య మథా గతిర్వా యశ్చ వత్వాత్ ॥

తా॥ గాలి ఏచునపుడు దాని కెదురుగ నుండు తృణము త్వరితంబుగను వెనుకనుండు తృణము హింసంబుగను నడుచు కైవడి మధ్య మాంగులియందు స్పృశించు వాతము తర్జని యందు స్పృశించు పిత్తమును విశేషముగ చలింపఁజేయుటయే గాక అనామికయందుండెడి శ్లేష్మమును నయిలము మందముగ చలింపఁజేయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ పిత్తశ్లేష్మగతిర్వాస్తి వాతస్య గమనే గతిః ।
తస్మాత్త్వగ్రే వహేద్వా యర్జలహంకా వక్రగా యథా ।

తా॥ పిత్తశ్లేష్మనాడులు స్వతంత్రరాహిత్య బుటుగ నుండుటచే వాతనాడి గతి ననుసరించే పిత్తశ్లేష్మములకు గతి గలిగియుండుగాన, వక్రముగ నడుచు జెలగచందంబున నాడుకు అగ్రమునందుండెడి వాతనాడి చలింపజేసి పిత్తశ్లేష్మముకూడ చలించును.

ఆరోగ్యనాడి లక్షణము

శ్లో॥ హంసగా చైవ యా నాడి తదైవ గజగామినీ ।

ముఖం ప్రకస్తం చ భవేత్తస్మారోగ్యం భవేత్సదా ॥

తా॥ నాడి హంసయొక్కయు, ఏనుఁగయొక్కయు నడకగలిగి
బుఖము ప్రసన్నముగ నుండిన అట్టిరోగికి ఆరోగ్యము గలుగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ భూలతా భుజగప్రాయా స్వచ్ఛా స్వాస్థ్యమయా సిరా ।

సుఖతస్య స్థితా జ్ఞేయా తథా బలవతీ మతా ॥

తా॥ నిరోగియొక్క నాడి భూతలమనంజదునది సర్పమువలె
సంబుగను బలిష్ఠముగను నడుచును.

మతాంతరే

శ్లో॥ యో రోగిణః కరం స్పృష్ట్యా స్వకరం తాళయేద్యది ।

రోగాస్తవ్య వినశ్యతి పంకః ప్రతౌళనాద్యథా ॥

తా॥ రోగియొక్క నాడిని వైద్యుఁడు చూచి తన హస్తమును
పగులొన్నయెడల, ఆరోగియొక్క బాధలు నశించును.

వారనాడిలక్షణము

శ్లో॥ సర్పజలూకాదిగతిం విదన్తి విబుధాః ప్రభంజనే నాడిమ్ ।

తా॥ వారరోగమునందు నాడి సర్పము జెలగ వీటిగతిచందం
న నడుచును.

పిత్తనాడి లక్షణము

శ్లో॥ పిత్తేచ తాళలావుకమిందూకాదేస్తథా చపలామ్ ।

తా॥ పిత్తరోగమునందు నాడి తాళిలావుకము కప్ప వీట్లయొక్క
పంటి గతిగలదిగ నుడును.

క ఫరోగనాడిలక్షణము

శ్లో॥ రాజహంసజీయూరాణాం పారావత కపోతయోః ।

గుక్కుటస్య గతిం ధత్తే ధమనీ కఫసంగినీ ।

పిత్తేవ్యక్తా మధ్యమాయాం తృతీయాంగుళికా కఫే ।

పాతేఽధికే భవేన్నాడి ప్రవ్యక్తా తర్జనీతలే ।

తా॥ శ్లేష్మరోగమునందు నాడి రాజ హంసము నెమలి పావురము గువ్వ కోడి వీటియొక్క గమనము గలిగియుండును. మరియు పిత్తనాడి నడిమివ్రేలి క్రిందను శ్లేష్మనాడి అనామిక క్రిందను పాతనాడి తర్జనివ్రేలి క్రిందను నడును.

పాతపిత్తనాడి లక్షణము

శ్లో॥ ముహుర్నగగతిం నాడి ముహుర్భేదగతిం తథా ।

తర్జనీమధ్యమామధ్యే పాతపిత్తేఽధికే స్ఫుటా ।

వక్రముస్ఫుర్త్య చలతి ధమనీ పాతపిత్తతః ।

తా॥ పాతపిత్తప్రకోపమునందు నాడి తర్జనీమధ్యమాంగుళముః మధ్యమునందు మాటిమాటికి నర్పము కప్పవీటియొక్క నడకతో స్ఫుర్త్యైవ వక్రముగ ఎగిరెగిరి నడుచుచుండును.

పాతశ్లేష్మనాడిలక్షణము

శ్లో॥ సర్పహంసగతిం తద్వద్వాతశ్లేష్మవతీం వచేత్ ।

అనామికాయాం తర్జన్యాం వ్యక్తా పాతకఫే భవేత్ ।

వహీర్వక్రంచ మందంచ పాశ్లేష్మాధికత్వతః ।

తా॥ అనామికాయందును తర్జనియందును స్ఫుటముగా కనిపడుచు సర్ప హంస గతులుగలిగి మందముగను వక్రముగను నడుచునట్టి నాడి పాతశ్లేష్మ నాడియని చెప్పవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ భుజగాదిగతిస్తస్యా రాజహంసగతిస్తథా ।

వాతశ్చైష్టద్వయోద్భూతాం భావస్తే తద్విదో బహుః ।

తా॥ వాతశ్చైష్టనాడి సర్పము హంస వీటిగతితో తుల్యగతి గలదిగ నుండును.

పిత్తశ్చైష్టనాడి అశ్వము

శ్లో॥ హరిహ. సగతిం ధత్తే పిత్తశ్చైష్టాన్వితా ధరా ।

మధ్యమానామికామధ్యే స్ఫుటా పితృకఘేఽధికే ।

ఊర్జ్వత్వ మందం చలతి నాడీ పితృకఘేఽధికే ।

తా॥ నాడి కప్ప హంస వీటిగతితో తుల్యగతిగలిగి మధ్యమా నామికలయొక్క మధ్యమందు సంచరించుచు ఎగిరెగిరి మందముగా నడిచిన పిత్తశ్చైష్టనాడి యని తెలియనలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ మందూకాదిగతిం నాడిం మయూరాదిగతిం ధరామ్ ।

పిత్తశ్చైష్టగముద్భూతాం ప్రవదన్తి మనీషిణః ।

సూక్ష్మా శీతా స్థితా నాడీ పిత్తశ్చైష్టసముద్భవా ॥

తా॥ నాడి మందూకము నెమలి యిని మొదలగువాటిగతి తెలుగున సంచరించుటయే కాక సూక్ష్మంబుగను శీతలంబుగను నుండు నది పిత్తశ్చైష్టనాడి యని యెఱుంగవలయును

సన్నిపాత నాడీవిజ్ఞానము

శ్లో॥ కావ్యకట్టో యథా కావ్యం కట్టతే చాతివేగతః ।

స్థితాస్థితా తథా నాడీ సన్నిపాతే భవేద్ధ్రువమ్ ।

అంగుళిత్రియేపి స్యాత్ప్రవృత్తౌ సన్నిపాతతః ।

తా॥ వృక్షమును తొలుచునట్టి పిట్ట అనంగా అకుముకిపిట్ట
వృక్షమును అతివేగముగా నిలిచి నిలిచి యెల్లు కొట్టునో అచేరితిగ
నిలిచి నిలిచి మూడువేళ్ళక్రింద నడుచుచు స్ఫుటముగ నుండునది
సన్నిపాతనాడి యని యెఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ లావతిత్తిరి వర్షమునం సన్నిపాతతః ।

క దాచివృంతగా నాడి క దాచిచ్చీఘ్రుగా భవేత్ ।

త్రిదోషప్రభవే రోగే విజ్ఞేయాచ భిషగ్వైః ।

తా॥ త్రిదోషమిలితంబగునాడి లావుపిట్ట తిత్తిరిపక్షి మీన
వల్లంకిపిట్ట పీటివలె నడుచుటయే కాక ఒకననుయంబున మందగతి
గను మఱియో సమయంబున శీఘ్రగతిగను నడుచునది సన్నిపాత
మని యెఱుంగవలయును.

అసాధ్య నాడిబట్టము

శ్లో॥ మందమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులం తా ।

స్థిత్యా స్థిత్యా పహతి ధనుసీ యాతి సూక్ష్మాచ సూక్ష్మా ।

నిత్యం స్పృశేత్సురది పునరవ్యంగుళీ శంస్పృశేద్వా ।

భావై రేవం బహువిధతైః సన్నిపాతాదసాధ్యా ॥

తా॥ నాడి మందముగను మిక్కిలి శిథిలముగను అతిచంచల
ముగను నిలిచి నిలిచియును దృశ్యాదృశ్యముగను నుడినయెడల
నది సన్నిపాతరోగమనియు అసాధ్యమనియును ఎఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ యాత్యుచ్చా స్థిరాత్యంతా యా చేయం మాంసవాహినీ ।

యాచ సూక్ష్మాచ వక్రాచ తా మసాధ్యాం విదుర్బుధాః ॥

తా॥ నాడి అతివేగంబుగ నెగురుచును మిగుల స్థిరంబుగను
మాంసగుచ్ఛారిగను అతిసూక్ష్మంబుగను అతివంకరగను నుండెనేని
అది యసాధ్యంబని యెఱుంగవలయును.

మతాంతరే

శ్లో॥ స్పందతే వైకమానేన త్రింశద్వారం యథా ధరా ।

స్వస్థానేన తదా నూనం రోగీ జీవతి నాన్యథా ।

స్థిత్యాస్థిత్యా చక్షాతి యా సా జ్ఞేయా ప్రాణఘాతినీ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి ఏకగతిగ ముప్పదిత్రుటికాలములు వడిచిన ఆరోగి జీవించును లేక నాడి నిలిచి నిలిచి ఆచేరితిగ వడిచిన యెడల అట్టిరోగి మరణించును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ మహాదాహేపి శీతత్వం శీతత్వే తాపితా సిరా ।

నానావిధా గతిర్యస్య తస్య మృత్యుర్న సంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునికి అత్యుష్ణంబుగ నుండుకాలంబున అతిశీతంబు గను అతిశీతలంబుగ నుండుకాలంబున అతి శానంబుగను నానావిధ గతులు గలదిగ నాడి సంశయించనేని అట్టివాడగు మృత్యుడగును.

మతాంతరే

శ్లో॥ పూర్వో పిత్తగణిం ప్రభంజనగతిం శ్లేష్మణమాభిభ్రాతీం ।

స్వస్థానాద్భ్రూణం ముహూర్విదధతీం చక్రాదిరూఢేవ యా ।

బీమత్వం దశతీ కదాచిదపిహ సూక్ష్మత్వమాతస్యతీ ।

నో సాధ్యాం ధమనీ వదంతి మునయో నాడీగతిజ్ఞానినః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మందగతిని పొంది నడుచుచునుధ్య మాంగులియందు వాతశ్లేష్మములయొక్క గతులను పొంది మాటి మాటికి అనేకవిధములుగ చక్రముమీదఁ గూర్చున్న వాఁడెట్లు తిరుగుతో అట్లు స్వస్థానమును విడిచి అంతలోనే భయంకరమును పొంది యొకప్పుడు సూక్ష్మత్వమును పొందిన అట్టిరోగి బ్రతుకెడని నాడి జ్ఞానులగు మునులు వచించిరి.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ త్రిదోషే స్పందతే నాడి మృత్యుకారేచ నిశ్చలా ।

జ్ఞేయా సర్వవికారేషు వైద్యః కుశలకర్మభిః॥

తా॥ త్రిదోషనాడి సర్వదా సంఘరించుచు మృత్యుకాల
మానస్సంభ్రానకాలంబున నిశ్చలంబుగ నుండును, ఇట్టి భేదరబులును
సర్వసన్ని సాతంబులయందును నెఱుంగవలయును,

మతాంతరే

శ్లో॥ తస్య మృత్యుం విజానీయాద్యస్యేదం నాడిబక్షణమ్ ॥

తా॥ ఈపైని జెప్పబడిన నాడి ఏమనుజానికిఁ గలిగియుం
డునో ఆ మనుజుఁడు యమపురంబున కేగును,

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ కంపతే స్పందతేఽత్యంతి పునస్సప్తశతి చాంగుళీ ।

తానుసాధ్యం విజానీయాన్నాడిం దూరేణ వర్జయేత్ ॥

తా॥ నాడియొకప్పుడు మిక్కిలి వణఁచుచును ఒక్కప్పుడు
కొద్దిగా కదలుచును ఇంతలోనే కనుపడకయు, మరల కనుపడుచును
ఉండిన యెడల వైద్యుఁడు అట్టిరోగ మసాధ్యమని యెంచి దూరముగ
వదలు కొనవలయును,

మతాంతరే

శ్లో॥ అతిసూక్ష్మాతినేగాచ శీతలాచ భవేద్యది ।

తదా వైద్యో విజానీయాత్సరోగీ త్వాయామః క్షయః ।

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి అతిసూక్ష్మముగను అతివేగముగను
శీతలముగను నడిచిన అట్టిరోగి తీక్షణముగ్గయు గలవాఁడని యెఱుఁ
గవలయును,

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ విద్యుద్వద్దోగిణో నాడి దృశ్యతే నచ దృశ్యతే ।

అకాలవిద్యుత్పాతేన స గగ్నేద్యమసాదనమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి మెఱుపువలె కనుపడి కనుపడక యుండినను అకాలమునందలి మెఱుపువలె నుడువనో అట్టిరోగి యముని నడవంబున కేగును.

మ తాంతరే

శ్లో॥ తిర్యగుష్ణా చ యా నాడి సర్పగా వేగవత్తరా ।

కఫపూరితకంఠస్య జీవితం సత్య దుర్లభమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి పెచ్చుపై వంకరగా నడుచుచు సర్ప గతిగలిగి మిక్కిలి వేగముగ నడుచుచు కంఠమునందు కఫము పూరించి యుండినయెడల అట్టిరోగి యమమండిరంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ దృశ్యతే చరణే నాడి కరేవై బాధదృశ్యతే ।

ముఖ వికాసికం యస్య తం దూరం పరివర్జయేత్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి పాదమునందు కనుపడుచును మాస్తమునందు కనుపడక ముఖము విలాసముగ నుండినయెడల అట్టిరోగి యను పురంబున కేగునని యెఱింగివై ద్యుండువానిని విడువవలయును.

మ తాంతరే

శ్లో॥ వాతపిత్తకఫాశ్చపి త్రయో యస్యాం సమాశ్రితాః ।

కృచ్ఛసాధ్యా మసాధ్యాంవా ప్రాహుర్వైద్యవిశాదబాః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడిని వాత పిత్త కఫములు ఆశ్రయించి యుండిన ఆరోగియొక్కరోగ మసాధ్య మనియు లేక గష్టసాధ్య మని యును వైద్యవేత్తలు వచించిరి.

మాసాంగిమృత్యు నాడిలక్షణము

శ్లో॥ భూలతా భుజగా రారా నాడి జేహస్య సంక్రమాత్ ।

విశిష్టే క్షీణణం యాతి మోసాంతే మగణం ధ్రువమ్ ॥

తా॥ నాడి సర్పాకారముగ జేహమంటయు వ్యాపించి శిథిలముగ జీర్ణముగను నుండిన నట్టివాఁడు మాసాంగిమృత్యునందు మృతృడగును.

అర్థమాసమృత్యు నాడిలక్షణము

శ్లో॥ జేహే శైత్యం ముఖే శ్వాసో నాడి తీవ్రా విదాహినీ ।

మాసార్థం జీవితం తస్య నాడినిష్ఠాత్మకాపిరిమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క జేహమందు శైత్యము దుఃఖమునందు విశేషముగ శ్వాస ఆవిగలిగి నాడి తీవ్రముగను మిగుల దాహయు కముగ నడిచినది అట్టిరోగి మాసార్థము జీవించునని నాడినిష్ఠాత్మకవచించిరి.

సప్తదిసమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడి పహే తీవ్రా కదాచిచ్ఛేదలా నహేత్ ।

ఆయాతి పిచ్ఛిణః స్వేద స్సప్తరాత్రం స జీవతి ॥

తా॥ వాతనాడి మిక్కిలి తీవ్రగతి గలిగియుండినను ఒకస్వేద శీతలముగ నుండిన శరీరమునకు బంకగా చెనుటపట్టినను అట్టిరోగి యేడు దినంబులలో మృతి నొందును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ క్షణద్వచ్ఛతి వేగేన శాంతతాం లభతే క్షణాత్ ।

సప్తాహః స్మరిణం తస్య యద్యక్షే శోభపర్జితః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి స్వస్థమునకు వదలి క్షణకాలము తీవ్రంబుగను క్షణకాలము శాంతంబుగను నడుచుచు శరీరము శోభపర్జితముగ నుండినను అట్టి మనుజుఁ డేడుదినంబులకు మృతి చెందును

వికవదినమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ పాదాబ్జలిగతా నాడి మస్తమస్తా యదా భవేత్ ।

పంచభిద్దివస్తైస్త్ర్య మృత్యుర్భవతి నాన్యథా ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క పాదాబ్జలిగతా నాడి జెందియుండు నాడి మస్తమస్తముగ నడుచునో అట్టియనుజుడై దుదినఁబులలో వైవస్వత గ్రంథున కేగెను.

చతుర్థవికవదినమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ పాదాంగుళిగతా నాడి శోష్ణా వేగవరీ వేభత్ ।

చతుర్భిద్దివస్తైస్త్ర్య మృత్యురేవ ససంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి పాదాంగుళిగతంబై కిందిదుష్టము గొఱుడి యతివేగంబుగ నడుచుచుండెడిదో అట్టియనుజుడై వైవస్వత గ్రంథున జెందును.

మతాస్తరే

శ్లో॥ నిరీక్ష్య కక్షితే పాదే నాడిమేహం విశేషరః ।

ముఖం నాడిం వహేన్నిత్యం తదా దినచతుష్టయమ్ ॥

తా॥ ఏమనుజునికి కక్షితే పాదంబుననొక నాడి యతిప్రవంబుగ నడుచుచుండుటయేగాక ముఖంబున నయిత మొక నాడినడుచుచుండె ని అట్టి మతాజుడూ నాలవ దినసంబున మృతుండగును.

త్రిరాత్రమృత్యునాడిలక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడి యదా నాస్తి విధ్యే శ్చైశ్యం బహిర్గమః ।

యదా మూతా వహేన్నాడి త్రిరాత్రం నైవ జీతి ॥

తా॥ వాతనాడి కదలక లోపల చల్లగనుండి పైకి నాడి మూతం దముగ నడచిన నట్టిరోగి మూతాదినంబులలో మృతిని జెందును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ హిమవద్విషదా నాడి జ్వరదాహీన తాపినామ్ ।

త్రిదోషస్వర్భా భజతాం తదా మృత్యుర్ద్వినత్రయాత్ ॥

తా॥ ఏమహాబానికి అత్యంత శూరంబలు జ్వరము గలిగి యుండి వపుడు నాడి మంచువలె శీతలముగ నుండుటయేగాక త్రిదోష స్వర్భ సంబంధము గలిగియుండునని అట్టిమనుజుఁడు మూఁడుదినసంబులలో మృత్యువు పాలగును.

మ తాంతరే

శ్లో॥ పాదాంగుళగత్నా నాడి చంచలా యది గచ్ఛతి ।

త్రిభిశ్చ దివనైస్తప్త మృతురేవ నసంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజానికి పాదాంగుష్ఠతం బగునాడి మిగుల చలనఁ బుకఁబడుచునుండునో అట్టివరుఁడు మూఁడుదినసంబులలో సూర్యనంద నుని పురంబున కేగును.

ద్వితీయదినసమృత్యునాడిలక్షణము

శ్లో॥ శీఘ్రా నాడి మలోపేతా శీఠలా వాథ దృశ్యతే ।

ద్వితీయే దినసే మృత్యుర్నాడినిజ్ఞాత్పభాషిణమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మలోపేతముగను శీఘ్రగతిగలిగి యును శీతలముగను గనుపడినయెడల అట్టిరోగి రెండవదినంబు యుజునాగ్రజానినదనంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ స్థిరా నాడి భవేద్దృఢ్య విద్యుద్దృఢ్ధితిరేవేత్ ॥

ధిస్తైకం జీవితం తస్య ద్వితీయే మృత్యురేవచ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి చాలతొలఁకు స్థిరముగ నుండి మోఱక వలె తఱుక్కుమని కనుపడి కనుపడక యుండునో అట్టిమనుజుఁ డొ దినము జీవిం ది రెండవ దినంబున దండధతుని చెంతకేటను.

అన్య చ

శ్లో॥ శీఘ్రానాడి మహాపతా మధ్యాహ్నోఽగ్నిసమా జ్వరః ।

దిన్తైకం జీవితం తస్య ద్వితీయేఽస్మి మ్రియేత సః ।

తా॥ ఏరోగియొక్క త్రిదోషవాడి మలయు క్తమై శీఘ్రముగ
జూచుచు మధ్యాహ్న కాలముందు అగ్ని తుల్యమగు జ్వరము వచ్చిన
మీదల అట్టిరోగి ములుచినచును మార్తాండనందనుని గృహంబున
గిగును.

క్షంభాస్తరే

శ్లో॥ స్థిత్యా వాడి ముఖే యస్య : న్యుజ్జోతిరివేక్షతే ।

దిన్తైకం జీవితం తస్య ద్వితీయే మరణం భ్రువమ్ ।

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి ముఖంబున నిలిచి కలిచి వర్ష
మకువునందు మెఱపుమెఱచును తేజంగున మిగుల తీవ్రగతిగలిగి
ముండనేని అట్టివాఁ డొకదినంబు జీవించి ములుచినంబున వైవస్వ
కాలయంబున కేగును.

ద్వాదశయామమృత్యు నాడీలక్షణము

శ్లో॥ గతిం భ్రమరక ప్లేనా వచ్ఛేదకదినేన తు ।

స్కంధేచ స్పందనే నిత్యం పునర్గచ్ఛతి చాంగుళౌ ।

మధ్యే ద్వాదశయామానాం మృత్యురేవ సంశయః ।

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి తుమ్మెదవలె రుమ్ముమని పరు
జూచును భుజములయందగు చలించుచును అంగుళములయందు చలిం
కయుండునో అట్టిమనుజుండు పరివ్రాండుయామములలోపల శ్యామలా
తిపురంబున కేగును.

తీనా న్తమృత్యువాడి లక్షణము

శ్లో॥ మరణే హమతుతాతాగా భవేదేదినేన చ॥

తా॥ దినాంతమునందు మరణము గలిగెడు మనుజునికి నాడి
డచురుకమునలె నుండును.

అజనయామమృత్యునాడిలక్షణము

శ్లో॥ ముద్ధే శ్శాసమా నాడి యది తిష్ఠతి నిశ్చితా ।

మద్భిస్తు ప్రకారై స్తస్య మృత్యుర్జ్ఞేయా విచక్షణైః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క అంగుష్ఠమూలముం దుండు నాడు
లన్ని యు మధ్యమాంగుళియందు రేఖాసమంబుగ నుండుటయే కాక
నిశ్చలంబుగ నుండునో అట్టిమనుజుఁ డాజుయామంబులలో మృత్యుఁ
డగును.

సార్థయామమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ ద్వ్యంగుళా బాహ్యతో స డీ ముద్ధే రేఖాబహిర్యథా ।

సార్థప్రహరకాన్మృత్యుర్జ్ఞా మితే నాత్రి సంశయః ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్క నాడి తర్జనీమధ్య మాంగుళములను
వదలి అనామికయుదుమూత్రము సంచరించుచు దానికింద రేఖా
కారంబుగ స్పృశింపుచు డెడినో అట్టివాఁ డొకటిన్నన యామములో
మృత్యువు పొలుగును.

అర్థయామమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ చలా చలితవేగాచ నాసి కాధారసంయుతా ।

శీతలా దృశ్యతే యాచ మామమధ్యేచ మృత్యుతా ॥

తా॥ ఏనోనియొక్క నాడి మాంకులయొక్క శ్వాసోచ్ఛ్వాస
ముల ఆధారముతోఁ గూడి యుండె వానిని చును చంచలముగను శీతల
ముగ నుండెనేని అట్టిరోని ఒకయామము లోపల మరణమును
జెందును.

తా॥ నాడి సదాపాతపి త్రస్తేష్టయ్యుల క్తంబుగ నుండును, ముఁ
యునది పాతాది రోగంబులయందు ప్రకోపంబుగను నీరోగంబు
శాంతత్యమును బొంది యథారీతిగను పాతాదిదోషంబున రోగయు
మయిప్రకోపంబుగను పాతాది జద్ధంబున స్థూలంబుగను అల్పంబుగను
నడుచుచుండును,

జ్వరదాహ సన్నిపాత నాడిలక్షణము

శ్లో॥ ప్లవప్రబలతాం యాతి జ్వరదాహభిభూతయే ।

సన్నిపాతికరూపేణ భవన్తి సర్వవేదనాః ।

తా॥ నాడి సన్నిపాతతుల్యముగ మిగుల తాపయుక్త జ్వరము
గలరోగికి మిక్కిలి చెరుట వడియుచు నడుచుచుండుటయేకాక పై న
దాహరింపబడు చిహ్నములుగల జ్వరము దాహము ఇవి సన్నిపాత
బున జనించెనేని యనేక వేదనలం గలుగజేయును,

జ్వరప్రకోపనాడి లక్షణము

శ్లో॥ జ్వర ప్రకోపే ధమనీ సోష్ణా వేగవతీ భవేత్ ॥

తా॥ నాడి జ్వరప్రకోపమునందు ఉష్ణముగను అతివేగముగను
నడుచుచుండును,

మలాజ్జీర్ణేష్టదోష నాడిలక్షణము

శ్లో॥ మలాజ్జీర్ణేన నితరాం స్పృహనం పరికీర్తితమ్ ।

నాడి తస్తుసమా మన్దా శీతలా శ్లేష్మదోభజా ।

తా॥ నాడి మలాధిక్యము అజీర్ణము వీనియందు మందముగ
చలించుచుండును, మఱియు నాడి శ్లేష్మాధిక్యంబున శీతలముగను
తంతుసదృశంబుగను మందముగ నుండును,

పాతపిత్తము శ్లేష్మపాతములనాడిలక్షణము

శ్లో॥ చంచలా తరళా స్థూలా కఠినా పాతపిత్తజా ।

ఈసచ్చ దృశ్యతే తూష్ణా మన్దా సోష్ణేష్టపాభజా ।

తా॥ బాతపి త్రరోగంబున చంచలముగను ప్రవాళముగను
లముగను కఠినముగను నడుచుచుండును, మఱియు, శ్లేష్మవాద
గంబున నాడి కిలచిదుష్టముగను మందముగను నడుచుచుండును,

అబ్బిశ్లేష్మము ప్రబలవాతము ఉష్ణవాతము,
వీటి నాడిలక్షణము

శ్లో॥ నిరంతరం ఖరం రూక్షం మస్తశ్లేష్మాతిచారలా ।

రూక్షవాతా భవేత్తస్య నాడి స్యాత్పిండసన్నిభా ॥

తా॥ నాడి అబ్బిశ్లేష్మరోగమునందును ప్రబల వాతరోగము
నందును నిరంతరము, తీక్షణముగను ఉష్ణముగను నడుచుచుండును,
మఱియు నాడి ఉష్ణవాతమునందు పిండమువలె నడుచుచుండును,

సహజవాతము తీవ్రవాతము వీనియొక్క లక్షణము

శ్లో॥ సౌమ్యా శూక్ష్మాస్థిరా నాడి సహజవాతబా ।

స్థూలాచ కఠినా శీఘ్రా స్పందతే తీవ్రమాతుతే ।

తా॥ ఏమనుజానికి సౌమ్యంబుగను సూక్ష్మముగను స్థిరముగను
మందముగను స్థూలముగను శీఘ్రముగను నాడి నడిచునని అది తీవ్ర
వాతంబని యెఱుంగవలయును.

దుష్టరక్తనాడిలక్షణము

శ్లో॥ మధ్యే కరే మహేన్నాడి యది సప్తర్పితాఘ్రవమ్ ।

తచా నూసం మనుష్యాణాం కుభిరాపూరితా మలాః ।

తా॥ దుష్టరక్తము, కఠిమందు వృద్ధిపొందెనని యారక్తము
ప్రచ్యూతానాశయమునందలి ములంబుతో జేరి సంతాపయుక్తమయి
మధ్యహస్తంబున చలిచుచుండును.

భూతబ్ధర ఏకాహికబ్ధర విషమబ్ధర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ భూతబ్ధరే సేకశబ్దానివేగా ధావన్తి సద్యోహి యథాభిగామా
ఏకాహికేన క్వచన ప్రహారే త్తాంతగామి విషమబ్ధరేణ

తా॥ భూతబ్ధరమునందలి నాడి సముద్రగామిను అగునదులచి
దంబున సతివేగంబుగను ముటియు ఏకాహికబ్ధరము విషమబ్ధరః
వీనియందు నాడి కొంతకాలం బతివేగంబుగను నిలిచి నిలిచియ
బనుచుండును

ద్వ్యాహిక త్రాహిక చాతుర్ధికబ్ధర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ ద్వితీయకే వాథ తృతీయత్యుచ్య

యోగ్యచ్చన్తి తప్తాభ్రమిన క్రమేణ॥

తా॥ నాడి ద్వాహికము త్రాహికము చాతుర్ధికము వీ
యిందగు మిగుల ఉష్ణంబుతోఁ జూడి తుమ్మదపలఁ బనుచుండును.

అజీర్ణనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అజీర్ణేతు భవేన్నాడీ కఠినా పరితో జడా ।

ప్రసన్నాతు ద్దుతా శుద్ధ త్వరితాచ ప్రవర్తతే ।

తా॥ నాడి అజీర్ణంబున కఠినముగను సర్వత్ర జడముగను
అశుద్ధముగను వేగముగను నడుచుచుండును.

మందాగ్నినాడీలక్షణము

శ్లో॥ మందాగ్ని తీణతాం యాతి నాడీ హంసాకృతిస్తథా ।

తా॥ మందాగ్ని గలవాని నాడి తీణంబై హంసవలె నడుచు
చుండును.

దీప్తాగ్నినాదీలక్షణము

శ్లో॥ అప్రీ వహతి దీప్తాగ్నేస్తథా వేగవతీ స్మృతా ।

తా॥ దీప్తాగ్నియుండు నాదీ అఘువుగను వేగముగను నడుచుచుండును.

అగ్ని మాన్వ్యము గ్రహణీ వీసయొక్క నాదీలక్షణము

శ్లో॥ సాదేచ హంసగమనా తరే మద్భూనసంప్లవా ।

తస్మాగ్నేర్మందతా జేహే శ్విధవా గ్రహణీగతః ।

తా॥ అగ్నిమాన్వ్యము గ్రహణీగమన వినియందు నాదీ సారంబున హంసవలెను హస్తంబున కప్పవలెను నడుచుచుండును.

నా దీ నిర్ణయము

సంపూర్ణము.

కళాభానువిజయము

అను చక్కని శృంగార నవల

ఈ నవలను క్రింది స్త్రీ పురుషులు బాగురందలును బదివి విజయముచే సులభముగా గ్రహించునట్లు తేటతెనుగు మాటలతో వ్రాయబడినది.

ఈ కాలమునందనేక నవలలు వెలువడియున్నవి కదా! వానన్నింటిని బడువరులు చూచియే యుదుడు ఐనను ఈ నవలతో సమమగు నవల యిదివఱకును వెలువడి యుండలేదని నొక్కి చెప్పవలయును ఏలయునగా ఈ కళానాయకుడగు కళాభాను శౌర్యదైర్యగాంధీర్యాదార్య తేజోమహిమాతి శత్రుంబులును కథానాయిక యగు భువనమోహిని సాతివత్స పరమగురుశిష్యులు నొకయు గొనియాడఁదగినవి (కళాభానునకు వసుంధరుడనునామా తరము గలడు) భేండాబైరవుని పూజాధురంధరత్వము వాని ప్రతపక్షును చొగడఁదగినవి బేతాళుని భేండాబైరవుడూ బంధించుటయు గళాభానుడూ పరనారాధించునగునాము బొంది భేండాబైరవుని వాని యనుచులకు నహా సంహరించి యదిపఱకు భేండాబైరవుడ వెటగొనియున్న భువనమోహినినూన్నగు స్త్రీలను బురుషులను జేరి విడిపించి బేతాళుని బంధివిముక్తి జేయుటయు మొదలగు ఘట్టము లతివర్తనయములు ఇందు బేతాళుని మా యోసాయము లద్భుతముగ నుండును వేయేల! మొత్తముమీఁద యీ నవల నవరసాలంతాయుక్తమై చడువకుట నునస్సుకగు సానందము గలిగించికడవఱకు దీనిని బదివినఁగాని తృప్తియొందదనిపించును.

వెల 4-00

శ్రీ వీరబ్రహ్మణ్యగారి చరిత్రము (బుట్టకథ)

శ్రీ కందిమల్లయ్యపల్లె పోలెలూరి వీరబ్రహ్మణ్యగారిచరిత్రను బుట్టకథ (జంగముకథ) రూపమున యింతవరకు యెవ్వరు ప్రకటింప లేదు. సామాన్య విద్యావంతులకు పాఠరసనంబులకు సులభముగ అర్థమగునటుల వ్రాయించి ప్రకటించితిమి కథ మొదటినుండి కడవఁకు క్రమముగ సాగింపబడినది. జంగముకథ (సుద్దులు) చెప్పి జీవించు జంగముగా రీకథను సేర్పినచో ప్రజలను సంతోష పెట్టవచ్చును. 2-00

గ్రంథముల ప్రకారము

విశ్వేశ్వర పూజావిధానము

పెద్దబాలశిక్ష

జయరామ బాలశిక్ష

తెలుగు ఎక్కాలు 100 వత్తు

చంద్ర హరిహర పాలశిక్ష

దస్తావేజాల వర్తమానములు

వచనభాషలబోధిని

వట్టాప శత్రుత్వ చరిత్ర

వైకుంఠ సాక్షులు

ముగ్గుల పుస్తకము

కర్ణాటక స్థానాధిని

గణితబోధిని పెద్దది

శలచరిత్ర ద్వీప

ఉత్తరరామాయణము పద్యశాస్త్రము

శ్రీరంగనాథ రామాయణము (ద్విపదశాస్త్రము)

శతకములు

సుమతి శతకము

కృష్ణ శతకము

రామరామ శతకము

శతకములు

1-00

7-00

3-00

0-50

2-00

10-00

2-00

10-00

0-50

3-00

15-00

2-00

10-00

40-00

40-00

1-50

1-50

1-50

1-50

వేమన శతకము

కుమారి శతకము

కుమార శతకము

భారత సామ్రాజ్య

నరసింహ శతకము

గజేంద్రమోక్షము

ప్రథమకాండం అమరము

సుకన్యో కల్యాణము

తాశ్వరధీ శతకము

అత్తలింగ శతకము

కాళాస్త్రి శతకము

తామతారక శతకము

మల్లికార్జున శతకము

భాగ్యుర శతకము

వచన గ్రంథములు

భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథలు (వైంశం)

భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథ చిన్నది

కళాభాను విజయము

అపూర్వ చింతామణి (వైంశం)

శాశి తామేశ్వర మణిని కథలు

1-50

1-50

1-50

4-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

40-00

10-00

30-00

40-00

20-00

గంగమ్మజాతర వేషపు కథ	3-00	మైరాపణ చరిత్ర (చిప్పడి)	0-50
మర్నాదరామన్న కథలు	3-00	నలమహారాజు కథ	10-00
మంకరి కొండపడి వేషపు కథ	3-00	నల్లతంగాల్ కథ	4-00
నలుగురు మండ్రిల కథలు	10-00	కమ్మవారి పణతి పసులపాలరాజు కథ	4-00
విదోపకథామండరి	10-00	చేమకట్ట పగటిచుక్క- కథలు	4-00
విరాటపర్వం జంగం కథ	10-00	మనవకామరాజు కథ	20-00
పంచపాండవుల వననాసము	10-00	చిత్తూరుజిల్లా అదాలతు కోర్టుతీర్పు	10-00
పంచపాండవుల అజ్ఞాతవాసము	20-00	కబీరుదాసు చరిత్ర (పెద్దది)	40-00
బొమ్మల బాలనాగమ్మ కథ	10-00	చార్ పర్సన్ అసగా నలుగురు షకీరుల చరిత్ర	20-00
గయోపాఖ్యానం జంగం కథ	10-00	హరిశ్చంద్ర వచనం (పెద్దది)	20-00
పెద్ద బొబ్బిలిరాజు కథ	10-00	భద్రాచల రామదాసు చరిత్ర	10-00
దేశింగురాజు కథ	10-00	సూర్యచంద్రుల కథ	0-50
కామమ్మ కథ	4-00	శతకంఠ రామాయణము వచనం	30-00
కాంభోజరాజు కథ	4-00	సహస్రకంఠ రామాయణము వచనం	30-00
లక్ష్మమ్మ కథ	3-00	శరీర మర్మశాస్త్రము అనేక పటములతో	30-00
చిన్నమ్మ కథ	3-00	పరమానంద శిష్యులు	6-00
ఆరు మరాటిలు కథ	0-50	శుకన పతి కథలు	20-00
పురూరవ చక్రవర్తి కథ	6-00	భోజి కాళిదాసు కథలు	10-00
గ్రేట్ బ్ల క్విజయము	20-00	పదునాఱురాజుల కథలు	10-00

తూర్వకామ్యత్రసారము

సన్యాసమృతకథ
కాలక్షేపకృత్యములు
వచనకాలక్షేపము
భగవద్గీత సుకీర్తనలు
ఆత్మబోధామృత తత్వములు
కనీసదాసు కీర్తనలు
త్యాగరాయకృతములు
పెద్దదాసు చరిత్ర
కృతలవ కుశ్యల చరిత్ర
కుశలవల యుద్ధము
జైనాభిమానకల్పన కథలు పెద్దది
చిన్నది
గుల్బర్గాకావలి కథ
అభిమన్యునియుద్ధం (పద్యస్తోత్రము)
ప్రతీతి ములు
28 ప్రకరములు
త్రినాథ ప్రతీతిము
6 ప్రతీతిములు
కేదారేశ్వర ప్రతీతిము

10-00
6-00
3-00
4-00
4-00
4-00
0-50
3-00
10-00
10-00
10-00
3-00
10-00
20-00
20-00
1-50
6-00
1-50
4-00

ధర్మాంగధ చరిత్ర పాముపాట
గంగా వివాహము
కుశలాయనము
వరహవతార చరిత్ర
శశిశేఖరపరిణయము పదం
లంకాగ్రహణం
లక్ష్మణమూర్తి పదం
వాటకములు
మల్లెగుంట శశిశేఖర పరిణయసాటకము
వేదశైల చిత్రాంగి నాటకము
చింతగుంట గయోపాఖ్యాన నాటకం
లేపాక్షి రామాయణము
గయోపాఖ్యాన నాటకం
జైనుమారు కళ్యాణానంద నాటకం
గరుడాచల నాటకము
సారంగధర నాటకము
యక్షప్రశ్నలు
తిరువళ్ళూరు హరిశ్చంద్ర నాటకము
సుబ్బకవి ప్రహేళిక నాటకము
యిగుడుమారు కృష్ణవిజయ మను కంఠవధ సాటకం

6-00
6-00
4-00
4-00
4-00
4-00
6-00
10-00
6-00
20-00
6-00
6-00
6-00
4-00
4-00
10-00
10-00
10-00

వేమన నీతిపద్య రత్నావళి
 వేమనపద్య కవినపద్యారోమంజరి
 వేమన యోగ పద్యరత్నములు
 శ్రీ మహాభక్త విజయం (వైండు)
 మహాభక్త విజయం చిన్నది
 గురుశాస్తానామ వైండు
 వేమనజ్ఞానమార్గం కి002 పద్యములు గలది
 (వైండు)

శుకబ్రహ్మ కై వల్యం
 వేనానా రహస్య దర్పణము
 శ్రీకృష్ణ రుక్మిణీ సంవాదము
 శాంత గోవిందనామం
 అడవి గోవిందనామం
 గురుశిష్య సంవాదం
 నీతిశాస్త్రము
 శ్రీరామనామ మహాత్మ్యం
 ఆంజనేయ పండకం
 శ్రీరామ పండకం
 అమృతాచారి పండకం
 గ 20

స్త్రీలపాటలు 26 పాటలు గలది
 మూతన పెండ్లిపాటలు
 స హ ప్ర నా మ ము లి
 విష్ణు సహస్రనామం
 వెంకటేశ్వర సహస్రనామం
 శ్రీరామ సహస్రనామం
 ఆంజనేయ సహస్రనామం
 కృష్ణ సహస్రనామం
 శివ సహస్రనామం
 గణపతి సహస్రనామం
 సుగ్రహ్యైక సహస్రనామం
 లక్ష్మీ సహస్రనామం
 లలితా సహస్రనామం

20-00
 1-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 6-00

పాతాంజల యోగశాస్త్రము 15-00

(తాత్పర్యము గలది) ఇది హాథయోగమునందు గల విషయములగు యోగములం బోలినదై సూత్యాంశము లగు విద్యలను విమర్శచే యోగాంగ పరిశీలనవల్ల నిజ వాతంత్యము గు కెగ.గ.గ. గురిగోశాస్తానామం 98720-00

4-00
 1-50
 0-30
 0-30
 0-30
 గ 20

ఈ గ్రంథము పరబ్రహ్మమును తెలియఁజేయుచున్నది. అందున కై అనేక రహస్య విషయములసంతయు ప్రకటింపఁచి విజ్ఞానమును యబజియున్నది.

కుక్కుట శాస్త్రము

6-00

అన్ని శాస్త్రములకంటె కుక్కుట శాస్త్రము ముఖ్యమైనది. అందున భ్రష్టము వారు సహితము దాని నాచరించుచు ముగించుటకు. ఈ గ్రంథమున కోశ్వరులెంచు విధానము, కుక్కుట శాస్త్రముల విధానము చికిత్సాశాస్త్రము, ఉచ్చు సేచజాతుల దెలిసికొను పద్ధతులు, వాడేమిదముల చేయవలయు, పంచేమున జయముగాంచుటకీ గ్రంథమును పరిశీలించుచు చూడముల గ్రహించినచో విజయమును నాధిపత్యమును జయమును సమస్తముల నభివృద్ధిజేయునట్లు, నేనా కుక్కుట శాస్త్రమును నదివి విజ్ఞానమున పరిపూరించి విశేషలాభమును పొందుకొనుచున్నాము.

మిలిటరీ పాక శాస్త్రము

10-00

మానవజీవితమునకు శాకాహారిముతోపాటు మాంసాహారిమును పరమనక తప్పదు, ఈ గ్రంథమువలన మాంసాహారిమును మించినవయెవరికి వారు తయారుచేసికొన వీలుండును మాంసాహారిమును కొంత తిలొ రుచికరముగ చేసికొనగోరు ప్రతి స్త్రీ పురుషుడు ఈ గ్రంథవచదివి తీరదగినది.

పుత్రసంతాన సంజీవినూనె

సీసా 1-కి 15-1

ఈ సంజీవినూనెను ఉదయము 2 దమ్ముడీలు తునిక చొప్పున రోజులు నేవించినచో వాయువు, పిత్తములను ఖండించి సంతానము కజేయు గొప్ప ఔషధరాజము పుత్రసంతానము కలుగకండా యుండ ఆటాకము చేయు రోషములను ఖండించి, ఈలమూల్యమయిన సంజీవినూనె భుజించిన మరునెలలోనే పుత్రసంతానము కలుగజేయు గొప్ప ఔషధరాజము ఈ పుత్రసంతాన సంజీవినూనెను కొని ఒక పర్యాయము మియిస్త్రీలకు యిచ్చి చూడుడు. పుత్రసంతాననూనె పరమశ్రేష్ఠమైనది. పాతటి పరప్రసాది. పుత్రులులేనివారికి పుత్రసంతానమును కలుగజేసి గిరిప జేయుమహా ఔషధము నె యిది గెలుకటియే యనవగును. ఇది సేవించు ఔషధముతో పశ్చిమంపబడును.

తేలు రాటుకు ఘటదు

సీసా 6-కి 18

ఇది నూతనముగాక నివృత్తబడిన అమ్మతి సరిమానము, గీనిని పువయో

సి. వి. కృష్ణా బుక్ డిపో, తపాలపెట్టు నెం. 1808 మదరాసు-7

1-నిమిషములలోపలభూగోళగ్రూహభాగము చల్లాల్పి చల్లదనముకలిగించును. సృష్టిసతరువాతఅర్భటించువచ్చినవాగుమందు వేసినవెనుక ఆనందముతో వెళ్ళు ర క్తకుద్ది అమృత సంజీవి కల్పం బుడ్డి 1-కి 20-0

(ఇది నరములకు, ఎముకలకు వ్యష్టమైన సంజీవికల్పం)

మిశ్రమలాంఛా! ప్రసిద్ధిచెందజల మూలికలు, మొదలగు విలువ త్తున వస్తువులనుచేర్చి మిక్కిలి రుచికరముగాతయారించ బడినగొప్ప ఔషధము స్త్రీ పురుషులిరువురును వుపయోగించవచ్చును. పథ్యములేదు. ర క్త అమృతసంజీవి కల్పం లేహ్యమును సేవించినచో బలహీనం తలత్రిప్పట నిద్రమును పుచ్చుకొని బలమునుకలిగించి దేహదారుశ్యమునుకలుగ చేయుచుంటిగొప్పయశాషధరాజము, శిర్భి శక్తి లేనివారికి. యాయశాషధమునుపుష్ప ఆకలిగా కలిగించిత్వరలో జ్వరముకలిగించి ర క్తమును వృద్ధిపరచి నిద్ర రానికి నిద్ర కలుగజేయును, బలమునిచ్చు గొప్ప యశాషధరాజము. ర క్తశ అమృత సంజీవి కల్పం సేవించుటవలన నడుమునొప్పి, కాళ్ళు చేతులులాగు త్తుము, వాతస్థి, శిత్తిస్థి పీడిని ఖండించి దేహోగోగ్యము కలుగుజేయున అమృతసంజీవిగుళికలు 100 గుళికలు సీసాకి 50-0

ఈగుళికలుపలువిధములై నజీవాధారసత్తువకలుగువస్తువులతోను పుష్ప యాతోనుతయముచేయబడినది. స్త్రీపురుషులయిరువురునువాడవచ్చును. అప ప్తముగాప్రబంధకులుగుస్వస్థస్థులితముస్తోమరితనంబలహీనతరుచి లేకుండు జ్వరమునిద్రలేకుండుటనాడినరములుబలహీనమగుట ఆకలి లేకుండుట నడువ స్పముజ్వరముజ్వరములకునుటకుపోగొట్టిదేహమునకున్న నరములకుయెముకల లకునిచ్చినైర్యవృద్ధిర క్తమునుశుద్ధిపరచినరములకు ఎముకలకు ర క్తంప్రసరిం బనిచ్చును. స్త్రీ పురుషు లిరువర్లు సేవించిన పుత్రసంతానము బడయుదుర గగిత స్వర చింతామణి 2-సీసాలు 10-00

ఈమందు చాడునట్టి శక్తిని అధికపఱచును. కోకిలమువలె స్వరప ప్తనట్టి పరమ యశాషధంబు గొంతలోప్రణాం, గజగజపు నీనిని మాన్చి గు. సంజీత విద్యాంసులః ప్రసంగి జేయువాఁలకు యిది ముఖ్యజై చుంటిగ.

క రో గ ని వార ణే

బుడ్డి 1-కి 12-00

తీరువ్యాధులు—ముడగువాతం, చలంపాతం, పక్షవాతం, మోచేలు యపు, మేహవాతం. మోకాలువాపు, తిమిరువాయుపు, సూతికవాయుపు వాపు, తొడనొప్పి, దేహము స్థూలమగుట, అపానవాయువులు బై ఉ చుట, కడుపుబ్బుట, మలమూత్రములను సరిచేసి అంగోగ్యమునిచ్చును.

సి. వి. కృష్ణా డుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1805 నువరాసు-79

శ్రీ విషయముల గారి జీవిత చరిత్ర

గమున ప్రత్యక్షమైన తొలి
వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామివారి
చరిత్ర మిందు చక్కగ వివ
రించబడినది. ఇప్పటివరకు వెలువడిన
గంట విపులముగను, సర్వ
ముగ దెలియవలెనని కడు
గా వ్రాయించితిమి. వీర
రాములలోని రహస్యములన్ని
లోడికరింపబడినవి. ఇది సకల
జనులకు నుండవలెనను, తల
ఖ్యభాగములలో కాలక్షా
యించినాము. వేయేల ఈ

గమును బాలురును, బాలికలును, స్త్రీ పురుషులలో యువకుల
ందలు శతవృద్ధుల వఱకు బడువలసిన విషయములు గలవు. అతి
భక్తి లో దళసరి కాగితములపై చక్కగ ముద్రించి పై
నుంచి అట్టపై మూడు రంగులలో ముద్రింపబడిన చిత్రము గల
కెట్ కవరు వేయించి సామాన్యులకు గూడ అందుబాటులో నుండి
తక్కువ వెలనీ నిర్ణయించితిమి. వెల 5-00

వేమన నీతి వద్య రత్నావళి

1116 పద్యములు, 18 శీర్షికలు, భావసహితము

గ్రంథ సంగ్రహము: శ్రీ నేమనూరి వీరవేంకటాద్రి, వేంకటరామానుజుల
ఈ రత్నావళి శ్రీ నేమనూరి వారిచే అనేక నూతన విషయ
లు యెవరూ కనుగొనలేని అపూర్వమైన సమస్యలుగల పుస్తకము
టులయి సిద్ధముగా నున్నది.

ఈమధ్యలో వెలువడిన పెరివేమన గ్రంథములకు నూ వేమన
గ్రంథములకు చాల సహస్రాంశముల తేడాతో యున్న అపూర్వ
తన గ్రంథరాజము. 5-00

పి. వి. శ్రీనివాస బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1805 మదరాసు-1